

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ
БИЛТЕН**

**БРОЈ 11
2015.**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:

<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

Дигитална библиотека налази се на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

1. Немањина бр. 22-26,
телефон: 3616-296, 363-1620, 363-1104, 3613-734/лок. 1620 и 1104

или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
(**smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs**)

Сарадници: Јелена Васиљевић, оператер за системе базе података
Дејан Станојловић, оператер за системе базе података
Радмила Тубин-Михајловић, оператер припреме података
Гордана Михајловић, оператер припреме података
Гордан Горуновић, оператер за системе базе података
Смиљана Павков, документалиста

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења и
Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА:

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ
РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

- 1.** Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
- 2.** Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе
- 3.** Преглед садржаја нових бројева часописа
- 4.** Преглед старих публикација
- 5.** Преглед нових књига
- 6.** Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Држави Катар, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Кувајту, Михаила Бркића, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Португал, Оливера Антића, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Укази о додели одликовања, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Индонезији, Слободана Маринковића, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Краљевини Саудијској Арабији, Мухамеда Јусуфспахића, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Судски пословник о изменама Судског пословника, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2015

Уредба о канцеларијском пословању у Министарству одбране и Војсци Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2015

Одлука о изменама Одлуке о утврђивању састава сталних делегација Народне скупштине Републике Србије у међународним парламентарним делегацијама, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2015

Одлука о избору члана Високог савета судства, др Милана Шкулића, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2015

Одлука о избору члана Државног већа тужилаца, др Зорана Стојановића, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2015

Одлука о допунама Одлуке о оснивању Координационог тела за процес приступања Републике Србије Европској унији, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2015

Одлука Уставног суда којом се утврђује да Правилник о одређивању, употреби и чувању државне, службене и пословне тајне у установама за издржавање казне затвора (Службени гласник СРС, број 49/79), није у сагласности са Уставом и законом, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Одлука о изменама Одлуке о изборним радњама и роковима за спровођење поступка предлагања кандидата за изборног члана Високог савета судства из реда судија, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Одлука о изменама Правила о раду бирачких одбора за спровођење поступка предлагања кандидата за изборне чланове Високог савета судства из реда судија, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Одлука о измени Одлуке о избору чланова и заменика чланова одбора Народне скупштине Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Одлука о изменама Одлуке о разрешењу и именовању чланова и заменика чланова Републичке изборне комисије, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Одлука о измени Одлуке о броју заменика јавних тужилаца, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Правилник о поступку давања оружја на послугу, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Правилник о поступку безбедносне провере и садржини упитника (за пријем у радни однос у Министарство унутрашњих послова), Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о критеријумима за избор кандидата за полазнике стручног оспособљавања (по расписаном конкурс за упис у Центар за основну полицијску обуку Министарства унутрашњих послова), Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Решење о давању сагласности за отварање Конзулата Краљевине Тајланда у Републици Србији, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Решење о постављењу генералног конзула Републике Србије у Шангају, Народна Република Кина, Дејана Маринковића, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Протокол између Републике Србије и Португалске Републике о спровођењу Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве, потписан у Бриселу 18. септембра 2007. године, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Обавештење о датуму ступања на снагу Протокола између Републике Србије и Португалске Републике о спровођењу Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве, потписаног у Бриселу 18. септембра 2007. године, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о изменама и допунама Закона о железници, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Закон о изменама и допунама Закона о безбедности и интероперабилности железнице, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2015

Закон о јаким алкохолним пићима, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2015

Закон о допуни Закона о буџету Републике Србије за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Закон о озакоњењу објеката, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2015

Закон о изменама и допунама Закона о државном премеру и катастру, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2015

Закон о пријављивању и евидентирању закупаца на неодређено време у становима у својини грађана, задужбина и фондација, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2015

Закон о трговачком бродарству, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2015

Закон о радном времену посаде возила у друмском превозу и тахографима, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2015

Уредба о правилима о обрачунавању надокнаде за обавезу јавног превоза, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Уредба о изменама Уредбе о утврђивању Програма коришћења средстава за решавање стамбених потреба и друге програме интеграције избеглица у 2015. години, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2015

Уредба о утврђивању Програма имплементације Регионалног просторног плана за подручје Златиборског и Моравичког управног округа за период од 2015. до 2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2015

Уредба о предмету, условима, начину планирања централизованих јавних набавки и спровођењу поступка јавне набавке од стране Управе за заједничке послове републичких органа као тела за централизоване јавне набавке, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Уредба о начину на који се ангажују учесници у трагању за ваздухопловом и спасавању лица у цивилном ваздухопловству, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Уредба о изменама Уредбе о категоризацији државних путева, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Уредба о изменама и допунама Уредбе о средствима за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса која реализују удружења, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Уредба о оснивању Канцеларије за управљање јавним улагањима, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Уредба о допуни Уредбе о царински дозвољеном поступању са робом, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Уредба о измени Уредбе о утврђивању Годишњег програма коришћења средстава Буџетског фонда за шуме Републике Србије у 2015. години, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Уредба о изменама Уредбе о оснивању Института за стратегијска истраживања, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене слива акумулације „Телије”, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене слива акумулације „Грлиште”, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Уредба о мониторингу квалитета деривата нафте и биогорива, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Уредба о начину плаћања накнаде за коришћење минералних сировина и геотермалних ресурса за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Уредба о висини и начину плаћања накнаде за примењена геолошка истраживања минералних и других геолошких ресурса за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Уредба о висини накнаде за коришћење неметаличних сировина за добијање грађевинског материјала за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Одлука о правним последицама престанка Јавног предузећа Новинска агенција Танјуг, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Одлука о изменама Одлуке о усклађивању пословања Јавног предузећа „Службени гласник” Београд са Законом о јавним предузећима, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2015

Одлука о одређивању одговорних лица и тела за управљање програмима претприступне помоћи Европске уније у оквиру инструмента за претприступну помоћ (ИПА II) за период 2014–2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Одлука о изменама и допунама оснивачког акта Института за стандардизацију Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Одлука о измени Одлуке о каматним стопама које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Одлука о достављању података о проценама вредности непокретности које су предмет хипотеке и о кредитима обезбеђеним хипотеком, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Одлука о изменама Одлуке о висини посебне накнаде за употребу јавног пута, његовог дела и путног објекта (путарина) (од 23. јула 2015. године), Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Одлука о стављању ван снаге Одлуке о изменама и допунама Одлуке о висини посебне накнаде за употребу јавног пута, његовог дела и путног објекта (путарина), од 23. октобра 2015. године, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Одлука о изменама Одлуке о висини посебне накнаде за употребу јавног пута, његовог дела и путног објекта (путарина) (од 12. новембра 2015. године), Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Одлука о изменама и допунама Критеријума и мерила за одређивање висине накнаде за лиценце за обављање енергетских делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Одлука о утврђивању висине накнаде за испитивање сорте пољопривредног биља, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Одлука о изменама Одлуке о одређивању робе на коју се не плаћају увозне дажбине, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Одлука о утврђивању Списка наручилаца из члана 2. став 1. тачка 1) Закона о јавним набавкама, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Исправка Одлуке о изменама Одлуке о висини посебне накнаде за употребу јавног пута, његовог дела и путног објекта (путарина), Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Правилник о садржини програма стручног оспособљавања запослених на пословима у транспорту опасног терета у ваздушном саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Правилник о изменама и допуни Правилника о полагању стручног испита у области просторног и урбанистичког планирања, израде техничке документације, грађења и енергетске ефикасности и о издавању и одузимању лиценце за одговорног урбанисту, пројектанта, извођача радова и одговорног планера, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2015

Правилник о условима за стручну оспособљеност и посебну оспособљеност које треба да испуни кандидат за инструктора за транспорт опасног терета у ваздушном саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Правилник о техничком одржавању међународних и међудржавних водних путева, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Правилник о изгледу службеног одела и ознаке на службеном оделу запослених у лучким капетанијама, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Правилник о поступку и методама сензорног оцењивања вина, начину обуке и провере стручне оспособљености сензорних оцењивача, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Правилник о допунама Правилника о енолошким поступцима и енолошким средствима за производњу шире, вина и других производа, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Правилник о изменама Правилника о службеној одећи чувара заштићеног подручја, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Правилник о поступку издавања сагласности на акт о преносу дозволе за пружање медијске услуге и поступања по пријави промене власничке структуре, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Правилник о квалитету уситњеног меса, полупроизвода од меса и производа од меса, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Правилник о начину пружања и садржини информација о осигурању депозита који банке дају клијентима, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Правилник о ближим условима за давање и одузимање именована телу за оцењивање усаглашености цистерне за транспорт опасног терета у друмском саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Правилник о начину прегледа и обележавања посуде возила за транспорт одређеног опасног терета у друмском саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Правилник о изменама Правилника о регистрацији моторних и прикључних возила, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Правилник о утврђивању услова за усаглашену доделу и употребу *Mode S* упитних кодова за Јединствено европско небо, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2015

Правилник о пружању услуга трагања за ваздухопловом и спасавања лица, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2015

Правилник о садржају пореске пријаве за обрачун пореза на добит по одбитку на приходе и накнаде које остварују нерезидентна и резидентна правна лица, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Правилник о изменама и допуни Правилника о условима и начину вођења рачуна за уплату јавних прихода и распоред средстава са тих рачуна, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о стандардном класификационом оквиру и Контном плану за буџетски систем, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Правилник о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Правилник о измени Правилника о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржини декларације и упутства за примену средстава за заштиту биља, као и специфичним захтевима и ознакама ризика и упозорења за човека и животну средину и начину руковања испражњеном амбалажом од средстава за заштиту биља, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о општим условима за обављање поштанских услуга, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Решење о одређивању основице осигурања на коју се обрачунава и плаћа допринос за пензијско и инвалидско осигурање за лица укључена у обавезно осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Решење о преузимању власничких права на друштвеном капиталу, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Решење о давању овлашћења за обављање послова обуке енергетског менаџера и овлашћених енергетских саветника, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Аутентично тумачење одредаба чл. 27, 28, 40. и 71. Закона о порезу на добит предузећа (Службени гласник РС, број 25/2001) и члана 41. став 3. Закона о пореском поступку и пореској администрацији (Службени гласник РС, број 80/2002), Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Стратегија унапређења система инфраструктуре квалитета у Републици Србији за период 2015–2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Правила пословања организатора Фонда за заштиту инвеститора, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Чешке Републике о развојној сарадњи, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Закон о потврђивању Споразума о међународном комбинованом транспорту између Владе Републике Србије и Владе Словачке Републике, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Мађарске о друмском превозу путника и ствари, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Туниса о друмском превозу путника и ствари, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Закон о потврђивању Протокола о управљању наносом уз Оквирни споразум о сливу реке Саве, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Меморандум о разумевању између Владе Републике Србије и Владе Руске Федерације у области економске сарадње, привлачења инвестиција и реализације заједничких пројеката, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Обавештење о датуму ступања на снагу Меморандума о разумевању о институционалном оквиру Иницијативе за превенцију и спремност у случају катастрофа за регион Југоисточне Европе (2013), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума о економској сарадњи између Владе Републике Србије и Владе Републике Македоније, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе Републике Србије и Савета министара Републике Албаније о узајамном признавању возачких дозвола, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе Мађарске и Владе Републике Србије о правовременој размени информација у случају радиолошке опасности, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска уредба о изменама и допунама Покрајинске уредбе о платама, накнади трошкова, отпремнини и другим примањима постављених и запослених лица у органима Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 44/2015

Покрајинска уредба о грађевинском земљишту у јавној својини Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 45/2015

Правилник о критеријумима за суфинансирање активности међународне сарадње за 2015. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 43/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину реализације програма и пројеката у 2015. години, чија је реализација започета из средстава Фонда за капитална улагања Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 45/2015

Службени лист Града Београда

Одлука о изради плана детаљне регулације за проширење трамвајске мреже на Новом Београду у зони депоа, градска општина Нови Београд, Службени лист Града Београда бр. 62/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о ближем уређивању поступка јавне набавке организационих јединица Градске управе Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 58/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и начину спровођења поступка централизованих јавних набавки од стране Службе за централизоване јавне набавке и контролу набавки и утврђивању списка

предмета централизованих јавних набавки, Службени лист Града Београда бр. 59/2015

Решење о посебном режиму саобраћаја на подручју града Београда у периоду од 15. новембра 2015. године до 15. марта 2016. године (у зимским условима), Службени лист Града Београда бр. 59/2015

Акциони план адаптације на климатске промене са проценом рањивости, Службени лист Града Београда бр. 65/2015

Друге измене и допуне Програма уређивања и доделе грађевинског земљишта за 2015. годину, Службени лист Града Београда бр. 65/2015

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Закон о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Закон о условима за упућивање запослених на привремени рад у иностранство и њиховој заштити, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Закон о изменама и допунама Закона о здравственој заштити, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2015

Уредба о измени Уредбе о Плану мреже здравствених установа, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2015

Правилник о измени и допунама Правилника о исправи о здравственом осигурању и посебној исправи за коришћење здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о уговарању здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања са даваоцима здравствених услуга за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуге СОС телефона за жене са искуствима насиља, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Правилник о дозволама за рад (за странце), Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Правилник о упису медицинског средства за употребу у ветеринарској медицини у Регистар медицинских средстава за употребу у ветеринарској медицини, о обележавању и садржају упутства за употребу, вигиланци, као и оглашавању медицинских средстава за употребу у ветеринарској медицини, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2015

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Конвенције о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Обавештење о датуму ступања на снагу Уговора о приступању Републике Србије Програму Европске уније за запошљавање и социјалну солидарност (EaSI), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 20/2015

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Колективни уговор о изменама и допунама Колективног уговора за органе Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 46/2015

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Одлука о избору чланова Националног савета за високо образовање, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Одлука о утврђивању Куће Новаковића у Краљеву за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

Правилник о висини таксе за давање стручне оцене квалитета рукописа уџбеничког комплета и уџбеника, стручног мишљења о квалитету рукописа приручника и наставних материјала, додатних наставних средстава, дидактичких средстава и дидактичких игровних средстава, експертског

мишљења и стручног мишљења о новом издању уџбеника, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Решење о издавању дозволе за обављање делатности колективног остваривања ауторског и сродног права, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2015

Решења о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Службени лист Града Београда

Одлука о подизању бисте краља Александра I, Службени лист Града Београда бр. 62/2015

Одлука о подизању споменика Диани Будисављевић, Службени лист Града Београда бр. 62/2015

Одлука о подизању споменика Бориславу Пекићу, Службени лист Града Београда бр. 62/2015

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Индекси потрошачких цена за октобар 2015. године, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2015

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у октобру 2015. године, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2015

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ, СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2015. ГОДИНИ

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

1.	АЛО
2.	БЛИЦ
3.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ
4.	ВРЕМЕ
5.	ДАНАС
6.	ИНФОРМЕР
7.	КУРИР
8.	НЕДЕЉНИК
9.	NEWSWEEK
10.	НИН
11.	ПЕЧАТ
12.	ПОЛИТИКА

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	ГЕРОНТОЛОГИЈА: часопис Геронтолошког друштва Србије
2.	КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ: лист за књижевност и друштвена питања
3.	НАЦИОНАЛНА РЕВИЈА СРБИЈА
4.	РС PRESS
5.	ПРАВНА ПРАКСА: часопис за примену прописа

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
2.	БИЛТЕН ДРЖАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА
3.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ
4.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
5.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД
6.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ

3

ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА

Grafički dekatlon

Branislav Bubanja

Zli jezici kažu da u IT svetu nikad nije novo vreme za kupovinu novog hardvera, u ovom slučaju grafičke kartice – uvek ste u iskušenju da sačekate još nekoliko meseci kako biste dobili noviju, moderniju, bržu i jeftiniju grafiku. Jednom ipak mora da se preseće, a mi smo zaključili da je dobar trenutak upravo sada.

46

Aktuelno

Uvodnik 7

Dejan Ristanović

KOMENTAR

Svet u kacigi 8

Dejan Ristanović

Ovih dana smo, ljubaznošću kompanije HTC, isprobali njihovu Vive kacigu. Ponekad kažemo da neki proizvod predstavlja prozor u budućnost, a ovoga puta je takav opis i bukvalno tačan – sa HTC Vive na glavi prelazimo u novi, virtualni svet.

KOMENTAR

Taxi ili Taxify? 9

Jovana Vukić

Vesti 10

uređuje Bojan Stanojević

Prvi pogled

Microsoft kakav niste videli 20

Branko Nikitović

Kada je Satya Nadella nedavno došao na čelo Microsoft-a, u vazduhu je lebdelo pitanje – da li će uspeti da zaustavi izvesnu krizu inovacija u ovoj kompaniji i snažnije je pokrene unapred? Sudeći po oktobarskom predstavljanju novog hardvera, na dobrom je putu da to ostvari.

ASUS MAXIMUS VIII Ranger 23

Miloš Stamenković

Gigabyte za igrače 24

Miloš Stamenković

iPhone 6s: Ekran s desnim klikom 26

Danijel Farkaš

#226 / Novembar 2015

Huawei Mate S 28

Danijel Farkaš

TC75: Svestrani pratilac 30

Logitech: Gejmerski san 31

Radovan Bibić

Office 2016: Mali koraci ka velikoj slici 32

Vladimir Cerić

ESET – Deveta generacija 35

Kristijan Lazić

Android 6: Za sladokusce 36

Damir Jović

Uslužni programi 38

Jovan Bulajić

GIZMODROM

Za džep, za torbu i ponešto za kuću 40

Hannas Rughelmer

Test zona

Grafički dekatlon 46

Branislav Bubanja

Iz prakse

Kompajler kome (ne) verujete 80

Stevan Josimović

Kompajler je kao čarobna kutija – ubacite u njega izvorni program i dobijate kod koji se direktno izvršava na vašem računaru. Ali, šta ako u taj prevod programa bude ubačen i neki „slepi putnik“? Dobrodošli u svet *Trusting Trust* napada.

Rubrike

Odabrani bajtovi 110

Ladislav Struharik

Vedra strana 114

Bizit

Bizit 2015: Susret tehnologije i biznisa 58

Bojan Stanojević

Ovogodišnji Bizit baviće se izgradnjom i održavanjem informatičke infrastrukture, telekomunikacijama, servisima i obrazovanjem. Bizit 2015 biće održan pod pokroviteljstvom Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija i Privredne komore Srbije, u Klubu poslanika u Tolstojevoj ulici. Pogledajmo čime će se IT stručnjaci i menadžeri baviti 3. i 4. novembra.

Računovodstveni ili ERP softver 74

Miodrag Ranisavljević

SAP: Moć ideje i inovacija 77

Miodrag Ranisavljević

PC.Edu

Moj omiljeni heroj 78

Danijela Kužet

Komunikacije

Novi zakon i e-commerce 82

Milorad Jović

Novi Zakon o platnim uslugama donet je radi uspostavljanja sveobuhvatnog platnog okvira i usaglašavanja s regulativom EU u vezi s platnim uslugama i elektronskim novcem. Da vidimo šta novi propisi donose korisnicima.

Sajber bezbednost - mitovi i istina 88

Anja Kiš

Mobotix: Vaše oči i u mraku 90

Radovan Bibić

Tehnovizija

Na četiri (električna) točka 92

Aleksandar Sušnjak

U PC#225 opisali smo prednosti i nedostatke električnih automobila i iskustva stečena u njihovom korišćenju, a sada prelazimo na pitanje koje potencijalne kupce najviše zanima: koliko električni automobil košta? Ne samo u prvom trenutku, nego i kroz čitav period eksploatacije.

HERE: Mape za budućnost 100

Hannes Rugheimer

Treća dimenzija fotografije 102

Nadežda Veljković

Canon: Slika iz budućnosti 104

Voja Gašić

Hackaday konkurs i let u svemir 106

Voja Antonić

PC Press

Izdavač

PC PRESS, d.o.o.
Osmara Đikića 4, 11108 Beograd 12, p. fah 47,
N 44° 48.994', E 20° 28.800'

Redakcija: 011/2765-533 | 069/2187-742

Marketing: 011/2080-220

Fax: 011/2752-480

Mail: pc@pcpress.rs,

Web: www.pcpress.rs

Tekući račun: 205-9547-62

Direktor

Vesna Čarknajevo

Glavni i odgovorni urednik

Dejan Ristanović

Zamenik glavnog urednika

Voja Gašić

Izvršni urednik

Bojan Stanojević

Urednici

Milan Bašić, Jovan Bulajić,
Bojan Stojanović i Ladislav Struharik

Marketing

Andrijana Maksimović,
Aleksandra Cvjetić i Damijan Jović

Plasman i fotografije autora

Nenad Veljković

Redaktor

Jevrem Živanović

Dizajn i DTP

Vojslav Simić i Andrija Čerar

Web administrator

Milan Basrak

Pretplata

Nevenka Gašić

Distribucija

Beokolp, Beograd

Štampa

Rotografika, Subotica

Stalni stručni saradnici

Voja Antonić, Nenad Batočanin, Radovan Bibić, Branislav Bujanja, Vladimir Cerić, Branko Đaković, Đorđe Grujić, Marko Herman, Stevan Josimović, Miljan Jovanović, Zoran Kehler, Vesna Knežević, Kristijan Lazić, Jovan Marić, Nikola Marković, Branislav Mihajev, Majkl Mijatović, Mladen Mijatović, Luka Milinković, Vesna Milošević, Dragan Mitrović, Branko Nikitović, Pavle Peković, Bojan Petrović, Jelica Protić, Nebojša Prijić, Jelena Rupnik, Miloš Stamenković, Darko Staničić, Boris Stanojević, Aleksandar Sušnjak, Berislav Todorović, Nebojša Vasiljević, Nadežda Veljković, Jovana Vukić i Sava Zdravković

Neki od tekstova su objavljeni u dogovoru sa WEKA MEDIA PUBLISHING GmbH, Stuttgart

PC PRESS

Copyright © PC Press 2015.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarica.net

layar

INTERAKTIVNA ŠTAMPA

Preuzmite besplatnu
Layar aplikaciju

Škenirajte stranu
sa znakom Layar

Otkrijte
interaktivni sadržaj

CIP - Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd 004
PC : Personal computers : časopis za profesionalnu primenu računara /
glavni i odgovorni urednik Dejan Ristanović. - 1995, br. 1 - Beograd
(Osmara Đikića 4) : PC Press, 1995 - (Novi Sad: Color Print). - 29 cm
Mesečno. = PC. Personal computers

COBISS.SR-ID 11164175 ISSN 0354-690X, COBISS.SR.ID 11164175

Издавач: LIBER, Београд
Главни и одговорни уредник: Милорад Добријевић
Уредник: др Слободан Р. Мартиновић
Редакција:
Др Милан Бјелић, доц. др Саша Веселиновић, мр Дејан Јовановић, доц. др Срђан Миленковић,
Драгана Бунарић, мр Милан Миловић, др Анкица Милојевић, проф. др Мирослав Миљковић,
Параскева Михајловић, мр Секула Новаковић, мр Весна Симовић, др Рајко Сузум

КОНТАКТ: LIBER, п. факс 10, 11030 Београд
Тел/факс: 011/ 236 00 26, моб. 065/ 44 8888 2
Е – mail: liber@verat.net pravnapraksa@ptt.rs
Е – mail за установе у области образовања: sloba1965@gmail.com
ШТАМПА: ЕтноСтил, Београд, тираж 500 примерака

CIP Каталогизација у публикацији, Narodna biblioteka Srbije, Beograd
ISSN 1820-1075 Pravna praksa (Beograd 2004), COBISS.SR-ID 114525452

САДРЖАЈ

Секула Новаковић ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ДИРЕКТОРА АКЦИОНАРСКОГ ДРУШТВА	3
Драгана Бунарић ПОНУДА ЗАПОСЛЕНОМ ЗА ИЗМЕНУ УГОВОРЕНИХ УСЛОВА РАДА И ЗАКЉУЧИВАЊЕ АНЕКСА УГОВОРА О РАДУ (СА ПРАКТИЧНИМ ПРИМЕРИМА)	11
Проф. др Велисав Марковић ИМОВИНА ПРЕДУЗЕТНИКА И ОДГОВОРНОСТ ЗА ОБАВЕЗЕ	18
АКТУЕЛНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ ПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ	22
ПИТАЊА И ОДГОВОРИ	
Премештај запосленог на друге послове без анекса уговора о раду	27
Накнада путних трошкова лицу које је код послодавца на стручном усавршавању	27
Престанак потребе за радом због технолошког вишка запосленог у комуналној делатности	27
Право на отпремнину запосленог којем радни однос престаје због ликвидације послодавца	28
Отказ уговора о раду од стране запосленог	28
Суспензија лиценце наставнику, васпитачу и стручном сараднику	29
Споразум о удруживању синдиката ради закључивања колективног уговора	29
Одговорност директора за штету проузроковану акционарском друштву	30
СУДСКА ПРАКСА	
УСТАВНИ СУД СРБИЈЕ	31
Заштита лица која пријаве сумњу на корупцију	31
Обавеза судова у погледу извођења доказа	32
Застарелост вођења дисциплинског поступка против државног службеника	32
Доношење правилника о чувању пословне тајне	33
СУДОВИ ОПШТЕ НАДЛЕЖНОСТИ	34
Право полицијских службеника на исплату додатака на плату по основу обављања прековременог рада, ноћног рада и рада у дане државних и верских празника	34
Накнада штете због неискоришћеног годишњег одмора	35
Вишак запослених и статус инвалида рада	35
Стварна заблуда и поништај споразума о престанку радног односа	36
Престанак радног односа по основу престанка потребе за радом запослених	36
Престанак радног односа услед забране обављања одређених послова	37
Застарелост новчаних потраживања у радном спору	37
Начин стицања права својине на покретној ствари	38
Измештање стварне службености	38
Природне облигације	39
Извршење обавезе преко пуномоћника повериоца	40

Продужење родитељског права	40
Форма писменог завештања пред сведоцима (алографског завештања)	40
Недопуштеност тужбе	41
Услов за ваљаност споразума о признању прекршаја	42
Дело малог значаја	42
Однос кривичне и прекршајне одговорности	42
Право на употребу свог језика у кривичном поступку	42
СУДОВИ ПОСЕБНЕ НАДЛЕЖНОСТИ	43
ПРИВРЕДНИ СУДОВИ	43
Услови за доношење пресуде због изостанка	43
Застарелост потраживања из радног односа	44
Накнада штете због недовршеног посла	44
Уговор о преузимању дуга и уговор о преузимању испуњења	45
Терет доказивања идентитета непокретности у изградњи	45
Трошкови парничног поступка	46
Право на затезну камату за повремено новчано давање	46
Поступак по жалби против пресуде због изостанка у спору мале вредности	46
Обавеза плаћања доплатне паркинг карте за закупљено возило	47
УПРАВНИ СУД	48
Признавање посебног пензијског стажа и новчане накнаде рехабилитованом лицу	48
Право на приговор изборној комисији јединице локалне самоуправе	49
Рок за доношење решења о извршењу пресуде Управног суда	49
Лица која не могу бити купци имовине или капитала субјекта приватизације	49
Формална и материјална правноснажност управног акта	50
Прекид управног поступка због решавања претходног питања код надлежног суда	51
ПРЕКРШАЈНИ СУДОВИ	51
Споразум о признању прекршаја	51
Ступање на снагу изречене заштитне мере забране управљања моторним возилом	52
Сеча стабала - казнене одредбе из Закона о шумама	52
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА	53
Прекомерно трајање притвора - <i>Пресуда Грујовић против Србије</i>	53
Потраживања радника из радног односа према предузећима са већинским друштвеним капиталом - <i>Пресуда Риђић и други против Србије</i>	54
СТРУЧНА МИШЉЕЊА	
МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА	56
Стаж осигурања који се пореским службеницима рачуна са увећаним трајањем	56
Радио ангажовање странаца	56
Обављање привремених и повремених послова	57
Основна плата и додатак за плату у установама јавних служби	57
Поновно утврђивање висине пензије пензионеру након новог запослења	58
Подношење пријаве на обавезно социјално осигурање електронским путем	58
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ПРИВРЕДЕ	58
Порески третман субвенције коју јавно комунално предузеће прима од општине – оснивача	58
Пореске обавезе града за услугу давања у закуп пословног простора	59
Порез на услуге превоза путника аутобусима	59
Доказ о предаји пореске пријаве електронским путем	60
Порески третман деобе наследничке заједнице између наследника првог наследног реда	60
Порез на имовину за викендицу	61
Порез на имовину за адаптирану терасу или адаптирани тавански простор	62
Надлежност за одлучивање по правним лековима уложеним против пореских управних аката које донесе јединица локалне самоуправе	63
Рок застарелости права Пореске управе на наплату доприноса за обавезно социјално осигурање	64
Обрачунавање и плаћање доприноса на награде судским вештацима	64
МИНИСТАРСТВО НАДЛЕЖНО ЗА ПОСЛОВЕ ОБРАЗОВАЊА	65
Пријем у радни однос по конкурсима	65
Право синдикалних представника на увећање плате	66
ПРЕГЛЕД НОВИХ ПРОПИСА	67
АКТУЕЛНИ ПОДАЦИ	71

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотека Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посредни књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

1. Милош М. Јовичић: Правни односи у породици, 1935. год.

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

БИБЛИОТЕКА КОЛАРЧЕВОГ

НАРОДНОГ УНИВЕРЗИТЕТА

КЊИГА 17

МИЛОШ М. ЈОВИЧИЋ

ПРАВНИ ОДНОСИ У ПОРОДИЦИ
ЛИЧНИ ОДНОСИ МЕЂУ СУПРУЗИМА. РОДИТЕЉСКО ПРАВО

БЕОГРАД

1935

РЕЧ УНАПРЕД

По споразуму са управом Коларчевога Народног универзитета потписани је, из простране области Породичнога права, одржао 2. и 12 априла тек. год. два предавања: о личним односима међу супрузима и о родитељском праву. Сада се та предавања објављују. Без претензија на исцрпност — у оквиру од два часа могао се дати само кратак преглед ове опсежне правне материје — она се штампају готово без измена. Само су на два—три места извршене ситније допуне, додане неколике примедбе и местимице је упућено на одредбе Предоснове Грађанског Законика за Краљевину Југославију, која је после предавања предана јавности.

Београд, октобра 1935.

М. М. Јовичић.

ПРАВНИ ОДНОСИ У ПОРОДИЦИ*

Предмет Породичнога права су три групе правних односа. Браком се, пре свега, заснива један низ личних и имовинских односа између мужа и жене. Ти односи, заједно са самим закључењем и престанком брака, предмет су онога дела Породичнога права који се назива *Брачним* правом. Затим, у браку а и ван њега стварају се многоструки правни односи између родитеља и деце. О тим односима говори онај део Породичнога права који је познат под именом *Родитељског* права. Најзад, у Породично право спада и *Старатељско* право у коме се претресају правни односи с једне стране између малолетних и пунолетних лица која не стоје под очинском влашћу, а с друге стране лица која се о њима старају: штитника, скрбника и помоћника, по новој терминологији.

Мој је задатак да, у главним потезима, изложим личне правне односе међу супрузима и правне односе између родитеља и њихове деце.

А. ЛИЧНИ ОДНОСИ МЕЂУ СУПРУЗИМА.

Породица се заснива браком. Од самога закључења пуноважног брака супрузи један према другом стичу извесна лична права и примају на себе извесне личне обавезе. Једна су од тих личних права и обавеза узајамна за оба супруга, док су друга посебна за свакога од њих.

1. Узајамна права и дужности супруга.

Узајамна права и дужности супруга у вези су са самим циљем брака. У ову групу односа спадају по § 108 Г. З.: обавеза и право на полно општење, на брачну верност фи-

*Главна употребљена књижевност: Др. Д. Аранђеловић, *Расправе из приватног права* 1913; *Правне расправе* 1921; *Збирка расправа I и II* 1926, 1929 — Др. Л. Марковић, *Породично право* 1920. — Др. Ж. Перић, *Лично брачно право* 1934. — Krainz—Ehrenzweig *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts II-2*, 1917; Krasnopolski—Kafka, *Familienrecht*, 1911.

зичку и психичку, на узајамно помагање, на заједничко ста-
новање и на пристојно предусретање.

Треба, пре свега, истаћи да су сви ови односи претеж-
но моралне природе. Супрузи, ступајући у заједнички брачни
живот, имају у првом реду моралне обавезе да одговарају
поменутиим својим дужностима. Законодавац је, међутим, те
моралне обавезе подигао и на степен правних. Али им он
није дао, у исто време, и пуну правну санкцију директном
принудом, јер се непосредна принуда на њихово испуњава-
ње не слаже са самоом природом брачне заједнице. Водећи
рачуна о деликатности те заједнице законодавац је, у за-
конодавној уредби од 6. фебруара 1857 год. В.Н-о 212
у којој прописује поступак у случају да жена одбегне од
свога мужа и предвиђа изрицање пресуде да се жена врати
мужу ради продужења заједничког живота, ставио одбег-
лој супрузи у дужност да се покори тој пресуди; али за слу-
чај да она то ипак не учини, прописано је само саветовање,
поучавање и мирење од стране духовних и световних власти,
без икакве принуде. Ипак, као што ћемо видети, извесне
посредне санкције постоје и код ових обавеза.

Прва од ових обавеза: *обавеза полнога општења*, или
како је у закону изражена: извршивање брачних дужности
(§ 108 Г. З.; § 147 Предоснове Г. З. за Краљевину Југо-
славију) постоји за све време трајања брака, доклегод су
супрузи полно способни за њено вршење. На случај невр-
шења закон не даје право непосредне принуде; али посред-
на санкција постоји у томе што ће се моћи тужбом тражити
досуда одвојеног живота (§ 102 Г. З.) а потом и раз-
вод брака.⁽¹⁾

Друга обавеза: *на брачну верност*, физичку и психичку,
међу супрузима такође постоји за све време трајања брачне
заједнице. Њоме се, може се рећи, горе поменута дужност
полнога општења потпуније одређује тако да она постаје
дужност *искључивога* полног општења са супругом. Санк-
ција физичке брачне верности по закону је развод брака,
јер се ванбрачни полни однос лица у браку квалификује као
прељуба, а ова је по § 94 Г. З. (као и по § 88 Брачног
правилника) разлог за развод брака. Сама пак *психичка*
неверност не повлачи по закону никакву правну санкцију.

Трећа обавеза: *узајамног помагања* међу супрузима (§
108 Г. З.) такође је обавеза која би само под извесним

(1) Пропис § 105. Брачног правилника српске православне цркве
од 9. јуна 1933 даје у оваквом случају и могућност непосредног разво-
да брака, сматрајући обесно невршење брачне дужности као моралну
поквареност. Само је међу нашим правницима спорно и веома дис-
кутовано питање о важности тога правилника за државно подручје, јер
у његовој изради није узела учешћа државна законодавна власт.

условима могла добити санкцију у облику досуде одвојеног живота (§ 102 Г. З.). Она обухвата у себи узајамно указивање моралне потпоре у тешким животним приликама, а поред тога указивање, у свако доба, и материјалне потпоре. Ова последња је поглавито дужност мужа према жени, а само у изузетним приликама и дужност женина према мужу.

Четврта узајамна обавеза супруга је *заједничко становање*. Брак се закључује ради заснивања заједничког живота мужа и жене и стварања потомства. Све ово је немогућно без заједничког становања. Због тога закон (§ 108 Г. З.) и прописује дужност „неразделног живљења,“ као једну од најглавнијих дужности оба супруга. Ипак принуда на заједничко становање, од које се пракса у Аустрији и Француској не устеже (Ehrenzweig 99), у нас није допуштена. Оно се не може изнудити ни затвором ни новчаним казнама. Али једна посредна санкција постоји у облику одузимања издржавања, о чему ће ниже бити речи.

Најзад, *пета* узајамна обавеза супруга је: дужност *пристојној предусретања* (§ 108 Г. З.). Супрузи су дужни да се једно с другим опходе са пуно обзира. То је неопходно за једну тако интимну заједницу као што је брак. Рђаво поступање ма кога од њих не слаже се са природом брака и може одвести у крајњој линији његовоме разводу. (В. § 105 Брачног правилника).

2. Посебне дужности мужа.

Поред изложених узајамних дужности супруга, закон прописује и *посебне дужности* свакога од њих. Свакој од тих *дужности* на једној страни, одговара *право* на другој страни.

Међу посебним *дужностима мужа*, које прописује § 109. Г. З. на прво место се, као најглавнија законска обавеза, истиче дужност *издржавања брачне жене и одржавања куће*. Њој одговара право жене да то издржавање тражи.

Све *домаће трошкове* дужан је подмиривати муж, као глава породице, из својих средстава. Отуда је његова дужност и да жени накнади све трошкове које је она учинила из својих сопствених средстава за своје и кућевне погребе. А уколико би жена, старајући се о кући, направила дугове код трећих лица, законска је дужност мужа (§§ 109, 110, 115 и 116 Г. З.) да и те дугове исплати. Жена се ту појављује као законски заступник мужа, о чему ће мало касније бити говора.

Дужност *издржавања жене* обухвата у себи: снабдевање жене свима животним потребама као што су храна,

стан, одело и друге потребе; даље у њу спада и лечење жене у болести и трошкови око неге при порођају⁽²⁾. С обзиром пак на то да је у браку правило заједница живота, дужност издржавања постоји у набавци средстава за живот а не у новцу. Само изузетно постоји и дужност давања издржавања у новцу кад је жена стицајем прилика принуђена да живи одвојено од мужа (на пример ради деце или због болести). Исто тако, дужност давања издржавања у новцу постоји и у случају, кад муж жену неће да прими на заједнички живот или јој такав живот онемогући.

Дужност издржавања постоји с обзиром на друштвени положај мужа. А обим издржавања жене одређује § 109 Г. З. У њему се истиче да је муж дужан „за снабдење своје супруге *по моћуству старати се.*“ То значи да обавеза мужа на издржавање жене има своје границе у његовом имовном стању и способности за привреду, што се изречно истиче и у § 148 Предоснове Г. З. („сразмерно своје имовинском стању“).⁽³⁾

Обавеза мужа да издржава жену траје за све време трајања брака. Она у начелу постоји и онда кад међу њима не постоји заједнички живот, доклегод је брак међу њима правно ваљан, па и за време вођења брачне парнице. А у извесним приликама жени се право на издржавање може досудити и после развода брака (чл. 129 т. 4 Устава српске православне цркве). Међутим, ако жена из упорности, без разлога напусти свога мужа, овај јој у томе случају може ускратити издржавање у новцу. Јер је дужност мужа на издржавање жене у тесној вези са обавезом жене на заједницу живота и на испуњавање осталих законских дужности^{4) 5)}.

Друђа посебна дужност мужа и право женино је по § 109 Г. З. дужност жену „*бранити и на сваком месту заступати.*“ Муж је, дакле, законски заступник женин и као такав он је дужан да се у свакој прилици прими тога заступања, било кад се тиче саме жене било њене имовине, било у ње-

(2) **Аранђеловић** у „Архиву за прав. и друштвене науке“ књ. 48 стр. 210.

(3) В. о свему овоме и **Аранђеловић** на *нав.* месту стр. 211 и даље.

4) Овако и **Аранђеловић**, „Архив“ књ. 48 стр. 216.

5) Наш Грађ. законик у § 109 не прописује изречно и обавезу жени да издржава мужа у случају његове неспособности. Али пошто § 108 Г. З. прописује као законску дужност оба супруга узајамну помоћ у сваком случају, из тога треба извести и обавезу жене да издржава мужа у случају његове неспособности. Њу изречно предвиђа § 149 предоснове. — Овако и **Аранђеловић** на н. м. стр. 209. ако је муж неспособан без своје кривице.

ном одсуству било у присуству. Он је дужан да штити и њене правне и моралне интересе. Неиспуњење ове законске дужности од стране мужа противно је природи заједничког брачног живота и могло би, посредно, довести и до развода брака (*Марковић*, Породично право 124).

3. Посебне дужности женине.

Прва и главна од ових дужности је женина дужност да се *стара о кући*, да одржава у њој ред и да се брине о заједничкој деци и посвети њиховој нези и васпитању. Док је муж дужан да се стара о снабдевању свима потребама, женина је дужност, у првом реду, да сав свој труд уложи на одржавање куће и деце. Међутим и муж, као глава породице, има дужност да и сам о свему томе води бригу (§§ 115 и 116 Г. З.). Жена се и у томе погледу појављује ипак као његов помагач, што се изречно истиче у § 110 Г. З.

У овоме последњем законском пропису предвиђена је и даља дужност женина: *помагање мужу у прибављању и чувању имовине*. Та дужност није потпуно одређена законом. Али се мора примити да је жена, по потреби, дужна да према својим способностима помаже мужу и својим личним радом у тековини и да приходе од тога рада уноси за подмирење брачних потреба. Међутим жена се и овде појављује само као споредни чинилац, док главни терет старања о заједничким потребама лежи по правилу на мужу. Једино ако је муж за рад немоћан због болести или каквих телесних или душевних недостатака, жена је дужна да и главни терет прими на себе. Али, ни у таквом случају закон, као што смо видели, не прописује жени изречно и дужност да одржава мужа и ако то одговара природи брака.

4. Посебно о мужевљој власти.

Међу најзначајнија права мужа према жени у браку спадају она права која истичу из *мужевље власти*. Садржина ове власти су сва она овлашћења која су законом призната мужу при вођењу куће и заједничког брачног живота. Само, та су овлашћења у тесној вези са извесним дужностима, тако да се мужевља власт не појављује *само* као низ овлашћења.

Већ самим чином закључења брака жена губи свој дотадашњи статус, своје грађанско стање. Пунолетна девојка, удовица, разведена жена, које су дотада имале пуну пословну способност, од дана ступања у брак ту способност губе и долазе под власт свога мужа; а непунолетна жена, која је дотада била под родитељском влашћу или под старатељством, у личном погледу такође прелази под мужевљу власт.

Мужевља власт има своју основу у вајкадашњој потчињености жене мужу, која се провлачи све до данашњих дана. У нас је она дана мужу у прописима §§ 109 и 110 Г. З. § 109 истиче; „Особито пак муж се сматра као глава и старешина куће и родбине...“ Али ово не треба схватити апсолутно. Ми смо у области права и наведени законски пропис важи у потпуности само уколико се тиче *правних* односа. Кад се истиче да је муж господар куће, то не значи неизбежно и његову стварну, фактичку власт у кући. „Жена је стуб куће“. „Не почива кућа на земљи, него на жени“ вели народна мудрост. Црпући снагу из ових животних истина, жена често пута у животу задобија стварну превагу над мужем и постаје сама стварни и готово неограничени господар у кући. Она то, уосталом, покатак постиже и незаслужено, не будући у истини „стуб куће“. Међутим и у таквим случајевима муж, бар формално, задржава законом му признату *правну* власт, тако да жена без његова знања и одобрења не може вршити правне послове.

Поставља се питање: зашто је потребна та власт у браку? На то питање није тешко одговорити. Брак је *заједница* мужа и жене. У свакој пак заједници, за њен опстанак и успешан рад потребно је да неко има моћ одлучивања и давања правца раду. Без тога би заједница често, услед противуборних тежњи, била излагана потресима, па би могло доћи и до њеног растурања. Због тога и у брачној заједници једном од два супруга морало се дати право одлучивања у погледу заједничких брачних односа.

Зашто је то право дано мужу а не жени? Г. Ж. Перић мисли ⁶⁾ да то долази највероватније отуда што су Грађански законик правили мушкарци. Г. Др. Л. Марковић⁷⁾ разлог мужевље власти налази у томе што су жене, по своме васпитању и улози у друштву заостале иза мушкарца. Истине ће бити и у једном и у другом мишљењу, која се, у ствари, узајамно допуњују. Чињеница је још и данас да је муж, по правилу, тај који је животним приликама и својом спремом упућен да чешће долази у додир са спољним светом, и који је, због тога, у положају да боље упозна животне односе. Жена је и данас више везана за кућу и за домаћи круг. Још је већа разлика у томе погледу била између мушкарца и жене у 1844 год., када је донесен наш Грађански законик. И сасвим је природно што је ондашњи *мушки* законодавац дао мужу сву ону власт коју он има по Грађ. законнику. Нови законодавац свакако ће морати и у томе погледу да за женина права учини нешто више. Али тешко је замислити да

6) Лично брачно право по српском Грађанском Законнику ст. 63.

7) Породично право стр. 112.

ће и он моћи у сваком погледу да изједначи мужа и жену у њиховим међусобним односима у браку.⁸⁾

Мужевља власт, коју закон признаје мужу, *неотуђива је*. Муж њу не може уговором пренети на жену, јер је такав уговор противан једном принудном пропису⁹⁾. Она, сем тога, *није апсолутна* већ је ограничена добро схваћеним интересима брачне заједнице. Кад таквих интереса за њену примену нема, онда и мужевља власт мора да претрпи ограничења.

Ова власт даје мужу један низ овлашћења.

а) Жена је дужна *да прими породично име* свога мужа и да га носи за све време трајања брака. То, уосталом, није само њена дужност већ и њено право, које она задржава и после смрти мужа, а може га у извесним случајевима да задржи, и против воље мужа, и после развода брака, наиме ако за развод није сама крива (чл. 13. Зак. о личним именима).

б) Жена, по правилу, *прима држављанство* свога мужа. Само изузетно може она, изречно израженом вољом пре венчања, да сачува своје раније држављанство (§ 10 Зак. о држављанству).

в) За жену је, у начелу, *надлежан суд* који је надлежан за њенога мужа све до престанка брака смрћу, разводом или досудом одвојенога живота. Само ако је муж напустио своје пребивалиште у нашој држави а жена остала у земљи, надлежан је суд њеног пребивалишта али и то само дотле док супрузи не отпочну поново заједнички брачни живот (§ 69 Грађ. парничног поступка, § 21. Ванпарничног поступка).

г) Видели смо да у узајамне дужности супруга спада у дужност заједничког становања. Из законских прописа о мужевљој власти (§ 110 Г. З.) истиче и право мужа да он *одређује заједничко место становања*. Жена мужу мора следовати, и то не само у нашој земљи већ и у иностранство, ако прилике собом донесу да муж треба да иде у иностранство. Али ова дужност постоји само дотле док муж то право врши у интересу брачне заједнице и док се оно не појави као злоупотреба. Јер у овоме последњем случају престаје и женина дужност да се покори мужевљој наредби. Ово може бити онда кад је за жену штетно или немогућно да прати

8) Предоснова Грађанског законика не ставља удату жену у онако потчињен положај као што је учињено у § 920 српског Грађ. законика. Муж је и по § 148 Предоснове глава породице, он управља домаћинством и целокупним животом породице, али жена није стављена у исти ред са малоумницима и недораслом децом.

9) **Аранђеловић**, Расправе из приватног права стр. 81.

мужа било из моралних разлога, на пример кад муж живи заједно са наложницом од које неће да се одвоји, било из разлога сигурности и томе слично. У таквим случајевима жена може одбити да следује мужу.

д) Даље овлашћење мужевље на основу мужевље власти у томе је што муж има право да *контролише кретање* своје жене и да јој, кад нађе за оправдано, забрани дружење са лицима чије присуство сматра штетним, наравно ни овде не чинећи злоупотребу од свога права. Исто тако муж је овлашћен да контролише кореспонденцију своје жене.

ђ) Затим, као даља последица мужевље власти, истиче се дужност жене да се *покорави наредбама мужевљим* које се односе на заједнички живот, како у међусобним односима тако и у односима према трећим лицима (§ 110 Г. З.). Наравно и ова обавеза на покоривање и право наређивања постоји само у разумним границама.

е) Најзначајнија, међутим, последица мужевље власти, то је *женина неспособност за правне радње*. У томе погледу жена је у нас у врло незавидном положају. Наиме, § 920 Г. З. удату, иначе душевно и телесно потпуно способну, жену ставља у ред малолетника и душевно оболелих лица. Ниједан правни посао, ниједну правну радњу — са врло малим изузетком — удата жена не може самостално свршити, без одобрења мужа. Њој је за пуноважност правних послова то одобрење потребно и кад се тиче обавезивања и кад се тиче отуђења, и кад се тиче пријема наслеђа и кад се тиче прибављања имовине теретним уговором. Правни посао који би жена закључила без одобрења мужа не би је обавезивао и она би се и сама могла позивати на неважност таквога посла. Али муж своје одобрење не мора дати истовремено са закључењем тих послова, већ га може дати и накнадно. Такво накнадно одобрење даће правном послу правну снагу, као да је дано и при његовом закључењу.

Удата жена је у овом погледу у горем положају и од малолетних лица изнад седам година. Јер док ова лица могу без одобрења оца или стараоца бар примати поклоне (§ 533 Г. З.), дотле жена ни то не може без одобрења мужа. Ова забрана, уосталом, није сасвим без основа. Она се оправдава интересима брачне заједнице. Са лако разумљивих разлога — с обзиром на саму природу односа који код поклоне могу бити у питању — за мужа не може бити равнодушно с ким ће жена долазити у додир, и од кога ће и на име чега примати поклоне. Потребно је да он буде о свему обавештен и стављен у могућност да оцени да ли жена поклон може примити без опасности по брачну заједницу и његов углед у друштву.

Одобрење мужа жени је, најзад, потребно и за бављење ма којим специјалним послом, на пример трговином, као и за примање ма какве службе.

Изузетно жена може и без мужевљега одобрења правити тестаменат и јављати се као парничар у парници коју води против мужа, што излази из саме природе ствари. Исто тако жена ће бити одговорна за тражбине потекле према њој из њене противправне радње и ако за њу није имала пристанак мужа.

Ипак и код закључивања *тjеретних* уговора има случајева кад удата жена и без мужевљега одобрења може пуноважно свршавати правне послове.

(aa) По § 110 Г. З. жена има, поред осталог, законску дужност да мужу помаже у отпављању домаћих послова, да кућу одржава у реду и да води старање о заједничкој деци. Те дужности њој стварају доста широк круг пословања. Ради њиховог успешног вршења жена је упућена да свакодневно закључује правне послове. *Ти* њени послови, поменути већ и код посебних дужности мужа, биће пуноважни и без одобрења мужа. А пошто је по § 109 Г. З. дужност мужа да издржава кућу и да се стара о снабдевању жене и деце (в. и § 115 Г. З.), то ће жена таквим пословима обавезивати не себе саму него мужа. Не само, дакле, да су ти женини послови пуноважни без одобрења мужа, већ се жена код њих појављује као законски заступник мужа, који не може одбити да сноси њихов терет и да врши исплату дугова које је жена направила у границама домаћих потреба. У нас о овоме, истина, не постоји изречан законски пропис као што је, на пример § 1357 немачког и чл. 163 швајцарског Г. З. којима се изречно регулише то овлашћење женино, т.з.в. *Schlüsselgewalt* али је и у нас у том погледу сагласна и наука⁽¹⁰⁾ и судска пракса.⁽¹¹⁾ Наравно да је жена дужна мужу дати рачуна о свима таквим правним пословима и пружати му о њима потребна обавештења.

Круг ових послова може бити доста велики. Жена често сама мора да се стара о набавци свакодневних животних намирница у трговачким радњама и иначе, о набавци послуге и уговарању награде за њу, о набавци рубља и одећа за њу и децу итд. Све што она у томе погледу сврши, обавезује мужа.

Које *све* потребе улазе у овај круг није могућно одредити унапред. То је једно фактичко питање о коме се

¹⁰⁾ Аранђеловић, Расправе стр. 89 и д. — Марковић 124.

¹¹⁾ У § 150 Предоснове је ова власт женина и изречно предвиђена.

суди од случаја до случаја. Тако, на пример, жена из породице средњега имовног стања могла би, по овоме овлашћењу, да обавезе мужа набавком солидног зимског капута за себе, али то не би било у случају¹²⁾ ако би она набавила какву бунду од скупогеног крзна, која далеко премаша материјалне могућности мужа. Из скорашње судске праксе познат је један случај у коме су судови осудили мужа на плаћање награде за лечење женино лекару, с којим је жена сама била уговорила награду, без одобрења мужа.⁽¹²⁾ Исто тако познат је случај где је муж осуђен на исплату суме за оправку бунде, коју је жена без његовога знања и одобрења извршила код крзнара. И тако даље. Наравно да се код таквих послова и од трећих лица, која кредитирају, и зискује велика обазривост.

(бб) У случају да муж жени за известан правни посао за који је потребно његово одобрење, то одобрење не да, и ако је тај посао, који не спада у ред обичних домаћих послова, користан за жену или за брачну заједницу, жена има могућност да се за одобрење обрати среском суду. Кад прими такву молбу, судија је по чл. 146-а правила о поступању у неспорним делима од 1872 год., дужан да саслуша и жену и мужа о природи посла и разлозима са којих муж људија одобрење, па да по оцини разлога обеју страна својом одлуком жени да или јој ускрати одобрење. Ово средство жена може употребити и после 4. фебруара 1935 год., као дана кад су неспорна правила престала важити због ступања на снагу новог Ванпарничног поступка; јер је по чл. 42 Уводног закона за Ванпарнични поступак поменути чл. 146-а остављен на снази све до доношења јединственог Грађанског законика.

Исти пут стоји жени на расположењу и у случају кад јој је муж неспособан или спречен да да одобрење, или је нестало или отсутан.

Одобрење мужа за правне радње, које жена жели да предузме или је већ предузела, потребно је за све време трајања брака. И редован ће случај бити да жена, која ради разумно, то одобрење и добија. У пракси се, међутим, појављивало питање о одобрењу правних послова жене, која живи одвојено од мужа. У томе питању пракса се показала колебљива. Било је судских љодлука које су, на пример, задужење такве жене сматрале за пуноважно и без ичијег одобрења⁽¹³⁾. А било је и других по којима се и у таквом случају захтева једно од поменутих одобрења за пуноважност женине обавезе. Правилно решење, по нашем мишљењу, је оно што га је изнео г. Л. Марковић (Породич-

¹²⁾ Одлука одељења Касационога суда 7. марта 1932. Бр. 1760.

¹³⁾ В. „Бранич“ 1934 стр. 687 и д.

но право 120). Наиме, ако је жени која живи одвојено од мужа, пресудом био досуђен одвојен живот, њој за њене правне послове не би било потребно никакво одобрење. Јер и досуђени одвојен живот прекида законским путем фактичку брачну заједницу, па се тај случај може, у погледу прекида мужевље власти, изравнати са разводом брака, после кога жена стиче пуну пословну способност. Али ако одвојени живот није пресудом досуђен, већ само фактички постоји, по самовољи једнога или другог супруга, онда је жени за њене правне послове потребно бар одобрење суда по чл. 146-а, кад јој га одвојено живећи муж не да.

Б. ПРАВНИ ОДНОСИ ИЗМЕЂУ РОДИТЕЉА И ДЕЦЕ

Нормална је и природна последица полних односа између мушкарца и жене рађање деце. Природа је у човека полни нагон и уселила ради стварања потомства и одржања врсте. Родитељи су пак и природом опредељени да воде старање о својој деци, док ова не буду у стању да отпочну самосталан живот. Али је културна држава, регулишући правом полне односе, у својим законима од природних обавеза родитеља према деци створила правне обавезе; као што је, с друге стране, прописала и правне обавезе деце према родитељима. Како се пак деца рађају и у браку и ван брака, савремена права предвиђају и регулишу односе како *брачних* тако и *ванбрачних* родитеља и деце, па је то учинио и наш Грађански законик. И ми ћемо размотрити и једне и друге односе.

1. Брачна деца.

а. Брачна филијација.

„Брачна су деца сва она која се у законом браку роде“, каже се у § 113 Г. З. Према томе брачна су деца, у првоме реду, она која су од брачних родитеља зачета после закључења брака и рођена за време његова трајања. Али таква одредба је и сувише уска и неодређена. Зачеће је тајна природе која се не може контролисати, нити се може увек знати да ли је дете, рођено у браку, доиста и зачето од мужа материног. Зато закон одмах додаје: „... За такову закон сматра сву ону децу која се после 180 дана од дана венчања или за 300 дана после смрти мужевље или коначног развода брачне свезе од законе супруге роде.“ Дете, дакле, које је зачето за време трајања брака закон *сматра* за брачно, ма оно и не било у истини зачето од мужа ма-

териног. То је примена онога старог правног правила: *patet est is quem nuptiae demonstrant*, отац детета је муж материн. Закон, према томе, брачност рођења заснива на једној правној претпоставци која не мора бити увек тачна.

Рокове од 180 и 300 дана закон сматра за време најкраћег и најдужег ношења детета у утроби материној. Они се, у главном, слажу са медицинским искуствима. Дете које је рођено пре 180 дана од закључења брака или после протеча 300 дана од дана његовог престанка, по закону, у начелу, није брачно.

Брачно дете треба да је *зачето* у браку. *Време зачећа* то је размак од сто двадесет дана који се налази између сто осамдесетог и тристотинитог дана, бројећи од дана рођења детета уназад. Ако ма који од тих сто двадесет дана пада у време кад је брак постојао, рачунајући ту и дан његовог закључења⁽¹⁴⁾, дете ће се сматрати за брачно; ако то није случај, брачност детета долази под питање⁽¹⁵⁾.

Горња претпоставка о брачности рођења детета није апсолутна. Њу је допуштено обарати у *парници*, у којој ће се утврђивати да дете није зачето од материног мужа. За то је потребно доказати да брачни муж у критично време зачећа — поменуто време од 120 дана између 180 и 300 дана пре рођења детета — *није могао* имати полнога сношаја са женом (§ 114 Г. З.: „није му могуће било телесно смешење са супругом својом имати“). Та *немогућност* сношаја може имати за узрок било отсућност од жене, било физичку неспособност за сношај због тешке болести или потпуну полну неспособност уопште. Утврди ли се то у парници, онда се и дете рођено у браку неће више сматрати за брачно. Али ништа друго, па ни признање женино ни доказана њена прељуба, не могу поништити брачност рођења.

На оспоравање брачности детета овлашћен је муж, који у томе циљу има да поднесе суду тужбу против де-

14) О. о. Касационог суда од 8. марта 1926 Бр. 1977, објављена

Срб. Ковачевић, Судска пракса у 1926 год. стр. 263.

15) У Закону нема одредбе и за случај да је дете рођено за време досуђеног одвојеног живота, по истеку 300 дана од дана одвајања или правноснажне пресуде. Наши правници се не слажу да ли је такво дете брачно или ванбрачно. Док г. **Аранђеловић** (Правне расправе 13) сматра да би се такво дете имало сматрати за брачно, г. **Л. Марковић** (Породично право 169) сматра га за ванбрачно с обзиром на *стварни* престанак полнога општења по судској пресуди. — Зато што брак правно још постоји и што се одвојени живот сматра као покушај мирења, треба усвојити гледиште г. **Аранђеловића**. Мужу би тада остало само право да оспорава брачност детета по § 114. Г. З.

тета, са чијим ће стараоцем, постављеним за тај случај, свршити спор. Рок за подизање тужбе је, по аналогiji § 128 Г. З., три месеца. Тај се рок рачуна не од дана рођења већ од дана мужевљег сазнања за рођење¹⁶⁾. Ако се тај рок пропусти, право на оспоравање брачности је изгубљено. Али сем мужа тужбу могу, по његовој смрти, поднети и његови наследници; они, међутим, само у року који је важио за мужа, ако је муж умро пре истека рока а пошто је овај отпочео тећи; а ако је муж умро пре свога сазнања о рођењу, тромесечни рок за наследнике тече од дана њиховога сазнања. Али право на тужбу престаје и пре истека тромесечног рока ако је муж дете изречно признао за брачно или је оно по његовој изјави пред свештеником као такво уписано у књигу рођених.

С друге стране, и дете рођено пре 180 дана од дана венчања биће сматрано за брачно, ако се докаже да је оно рођено пре времена, као недоношче (§ 128 Г. З.).

Најзад и нормално развијено дете које је очевидно зачето пре закључења брака а у браку рођено пре 180 дана од венчања, сматраће се за брачно ако муж пропусти да се, по § 128 Г. З., истога одрече судским путем или га изречно призна за своје.

б. Правни односи међу брачним родитељима и децом.

Правне односе међу брачним родитељима и децом уређује читав један низ правних прописа. У њима су одређена како права тако и дужности родитеља и деце једних према другима. Та права и дужности су разноврсна и тичу се како личних тако и имовинских односа између брачних родитеља и њихове деце.

(1) Родитељске дужности према деци. — Ове дужности имају по закону да извршују и отац и мати. Ако они то не чине, могу се на то принудити судским путем (§ 116 Г. З.). Али њима је оптерећен на првоме месту отац: старање о деци је у првоме реду његова обавеза; обавезе матере долазе тек у други ред.

Прва и најглавнија дужност родитеља је дужност *издржавања* брачне деце. У издржавање спада прибављање средстава и подношење трошкова за исхрану деце, њихов стан и одело (§115 Г. З.). И ову, као и остале дужности, §§ 116 и 119 Г. З. налажу у првом реду оцу; матери тек онда ако их отац није у стању да врши. Предоснова Грађ. Законика у § 180 то изражава још јасније од §§ 116 и 119 Г. З., стављајући матери у дужност издржавања деце не само по смрти очевој већ и за живота његова, ако он није у стању да их издржава.

¹⁶⁾ О. о. с. К. С. од 16 септембра 1929 Бр. 9228.

Издржавање се може давати у намирницама или у новцу. Прво ће редовно бити ако и док деца живе код родитеља, а друго ако живе одвојено од њих. Ако деца живе код одвојене матере, отац ће бити дужан да издржавање за децу даје у новцу. Одвојени живот родитеља, ма и после судског развода брака не може и не сме бити од утицаја на обавезу издржавања деце (§ 118 Г. З.).

Родитељи су дужни издржавање деци давати према своме имовном стању и друштвеном положају. Али ако деца имају сопствене имовине, отац им издржавање може из прихода од ње прибављати и само га, по потреби, допуњавати из свога имања и своје привреде.

Право деце на издржавање је њихово чисто лично право. Дужност издржавања терети родитеље све док деца не буду могла да се сама издржавају (§ 117 Г. З.). По закону се сматра да та дужност према мушкарцу престаје са пунолеством а према женској деци са удајом⁽¹⁷⁾. Међутим и код мушке деце, неспособне телесно или душевно, дужност родитеља за издржавање постоји и после њиховог пунолества.

Дужност издржавања не терети само родитеље. § 119 Г. З. прописује да поред оца и матере, ако ови нису у животу а нису деци оставили имање из кога би се могла издржавати, или ако нису у стању да издржавају децу, дужност издржавања прелази и на остале ближе сроднике и то, по реду, најпре на деда и бабу са очеве стране, затим на стричеве; потом на деда и бабу са материне стране, затим на ујаке. Сличну одредбу садржи и § 180 Предоснове. Зато што ова дужност терети и стричеве и ујаке г. Аранђељовић мисли да, и без изречне одредбе, та дужност лежи и на браћи, као ближним побочним сродницима⁽¹⁸⁾.

Једно питање често у пракси, то је питање дужности свекрове да издржава снаху. У сеоским породицама, наиме, често бива да се син ожени живећи на очеву имању заједно са оцем, коме привређује. Ако син отера жену или умре а не остави свога имања, истиче се питање издржава-

¹⁷⁾ У пракси је било спорно питање: да ли дужност издржавања женске деце лежи на родитељима и после навршене 21. године, ако се дотле не удаду, или је и код женске деце пунолетност крајњи рок те законске дужности. Судови то питање, с обзиром на прилике нашега живота, решавају на основу § 117 Г. З. тако што право издржавања женској деци признају све до удаје, без обзира да ли ће она доћи пре или после 21 године животога. Ово гледиште заступа и г. **Др. Л. Марковић** (Породично право 201—202) док г. **Ж. Перић** (Посебни уговори 299—300) сматра да и код женске неударе деце дужност издржавања престаје са њиховим пунолетством.

⁽¹⁸⁾ Правне расправе 4—6.

ња снахе. Пракса је раније била колебљива. У новијој пракси у таквим случајевима признаје се снаси право издржавања и од свекра, изводећи, по аналогiji, ту његову дужност из §§ 109 и 119 у в. са § 111 Г. З., по коме задружни старешина има дужност издржавања задружне чељади.

Друџа законска дужност родитеља је дужност *заси-тања и њајења деце* (§ 115 Г. З.). Она обухвата, најпре, домаће васпитање, а затим развијање духовних способности путем школе, избор занимања за дете и пружање могућности за стручну спрему ради оспособљења за самосталан живот. И овде, нарочито код избора занимања, отац има одлучну реч. Али ако је дете навршило четрнаест година живота и показује наклоности за известан одређени позив, па му отац за то не да одобрење, дете се може обратити суду који ће то питање решити после потребног испитивања (§ 124 Г. З. § 185 Предоснове Г. З.).

Даља дужност очева је дужност *заступања* деце у свима правним односима и личним и имовинским, сем тамо где је по закону потребна лична сарадња дечија (§ 126 Г. З.). Заступање деце испод седам година је потпуно, а преко седам година тражи се очево одобрење за правну радњу детета.

Једно посебно питање поставља се за женску децу. То је питање обавезе на давање мираза, спреме и удомљења. Мишљења се наших правника размимоилазе код овога питања. Г. *Аранђеловић* мисли⁽¹⁹⁾ да постоји *право* женског детета и на мираз и на спрему (одело, рубље, намештај). Г. *Л. Марковић* сматра да то право не постоји већ да је то само једна природна обавеза родитеља која се судски не може остваривати⁽²⁰⁾. *Судска пракса* налази у § 115 основу за правну обавезу родитеља на давање спреме и удомљења; али да не постоји и обавеза на давање мираза који зависи само од добре воље родитеља; ипак се мираз не сматра као поклон нити се, једном дан, може опозвати као поклон.

(2) *Родитељска права према деци. Родитељска власт.* — Родитељска права делом су у тесној вези са њиховим дужностима. Скуп свих тих права према деци у погледу њихове личности и правних радњи назива се једним именом *родитељска власт*. У нашем праву она се појављује у облику *очинске власти*. Отац је, наиме, тај који за свога живота има непосредну власт над својом брачном децом и врши је самостално. Брачна мати ту директну власт над

(19) Неколико речи о миразу, спреми и удомљењу стр. 5—6.

(20) Породично право 191.

децом нема ни за живота очева ни после његове смрти. Она може бити постављена својој деци само за старатеља. Али је и мати дужна помагати оцу при вршењу његове очинске власти.

Прво право родитеља је право на *послушност* деце. Деца су дужна да се покоравају наредбама родитеља, да раде послове на које их они упућују и да родитељима помажу у привређивању. Ту послушност родитељи могу и казнама изнудити, само ове не смеју прећи у злостављање.

Отац, *затим*, одређује *место живљења* деце и *њихово занимање*, са већ поменутиим ограничењем за децу преко четрнаест година. По § 120 Г. З. нико не сме против воље родитеља задржавати њихову децу код себе. Ако неко то чини, деца ће бити по захтеву родитеља полицијски одузета.

Даље право очево је да даје деци *одобрење за ступање у брак*. До осамнаесте године дечије то његово одобрење не може бити замењено ничијим другим одобрењем; тек од осамнаесте године њега, и кад је отац жив, може заменити одобрење старатељског суда.

По § 127 Г. З. (§ 192 Предоснове Г. З.) родитељи, ако су пали у невољу и немаштину, имају право од деце и из њиховога имања захтевати *пристојно издржавање*, на које иначе, без своје немаштине, немају право.

Права родитељска, сем тога, постоје и на *дечијој имовини*. По § 121 Г. З., из права родитељског да им деца помажу у привређивању, покоравајући се њиховим наредбама, истиче и право да родитељима припадне све оно што деца прибаве радећи под управом родитеља и живећи са њима. Она за то немају право на посебну накнаду. *Докле* то право траје: да ли само до пунолества дечијег или и после њега, спорно је. Судска пракса нагиње овом последњем: да то право родитељско постоји и после пунолества, док год су деца заједно са родитељима.

Али ово не важи и за имовину коју деца прибаве ван родитељске управе: поклоном, наслеђем и томе подобно. По § 122 Г. З. та имовина остаје особена *дечија* сопственост. На њој отац има само право управе и трошења прихода на децу кад деца нису на његову издржавање, чувајући главницу. Право располагања том дечијом имовином отац нема на основу своје очинске власти. Ако би се показала потреба и за располагање њоме, отац за то мора добити одобрење од старатељског суда. (§ 122 Г. З. и чл. 158 Зак. о старатељству).

Најпосле, ако деца *нису* под очевом управом, онда она имовину прибављену само *својим радом* имају право сама да троше и њоме управљају (§ 123 Г. З.). Оцу на њој не припада ни право управе.

Ни у једном од ових случајева отац нема право на лично уживање дечије имовине. А при престанку управе отац је дужан да о њој положи рачун. Ако он при управи дечију имовину упропашћује, управа му се преко суда може и одузети (чл. 158 Зак. о старатељству).

У сваком случају ова управа припада само оцу на основу његове очинске власти, а не и матери, која може бити само старалац⁽²¹⁾.

(3) *Престанак родитељске власти.* — Родитељска власт над децом траје до њиховога пунолества. Са навршењем 21 године живота дечијег родитељска власт престаје. Последица тога је да деца могу без очеве одобрења изаћи из очеве куће и са имања, ради самосталнога живота. С друге стране, таква се деца не могу противити ако их родитељи отпуштају испод родитељске власти. (§ 150 Г. З.). Али, као што смо видели, женска деца и после пунолества, ако нису удата, имају право на издржавање од родитеља.

Престанак родитељске власти прописан је самим законом. Парнице за отпуст испод очинске власти, које су доста честе, имају за циљ да се пресудом утврди тај престанак, а затим да се њоме истовремено изрече и дужност изласка са очевога имања, што је често веома потребно ради утврђивања нарушеног домаћег мира.

Пошто родитељска власт припада само оцу, појавило се у пракси питање да ли и удова мати, на чијем имању живе пунолетна деца, може добити пресуду о отпуштању њиховом испод родитељске власти. Касациони суд је у једној прилици, у општој седници (О. о. с. од 5 октобра 1934 Рев. 637/2) решио да и мати има право на такав захтев. Јер и ако мати нема, строго узев, родитељску власт, она неке њене функције ипак врши, а у одсуству оца и она има дужност издржавања деце. И онда је, с обзиром на то да она тужбом за отпуст тражи и престанак издржавања и даљега останка деце на своме имању, сасвим оправдана пресуда о отпусту испод родитељске власти и по тражењу матере.

Родитељска власт, даље, престаје (по § 152 Г. З.), и пре пунолества *еманципацијом*. То бива кад дете наврши седамнаесту годину живота, па му родитељи хоће да одобре какво самостално занимање (на пример трговину или службу). Еманципацију (проглашење малолетника за пунолетног) мора одобрити старатељски суд (§ 177. Ванпарничног поступка). Али за мушкарце еманципација наступа и самом женидбом. Женска пак малолетна лица удајом

(21) Ради потпуности треба истаћи још и специјална права дечија према родитељима, која су делом у тесној вези са правима родитеља. То су: дечије право на породично име очево, на његово држављанство и на наслеђе својих родитеља.

се не еманципују, већ прелазе, у погледу своје личности, под власт мужевљу или његовога оца, ако је муж малолетан, и под том влашћу остају и после смрти мужа, ако сама не захеле да се врате под власт свога оца (§ 153 Г. З.).

(4) *Продужење родитељске власти.* — Ако постоји нека нарочита потреба, деца могу под очинском влашћу остати и после пунолества. То бива само изузетно (§ 151 Г. З.) у случају душевних или телесних недостатака (глувоћа, слепоћа итд.) или ако су деца лакомислена, па би самосталним животом ишла на своју пропаст. Отац у таквим случајевима сам продужује своју власт; али се деца против тога могу жалити окружном суду (§ 147 В. пп.) који решава о томе продужењу после испитивања да ли постоје разлози за њега. То продужење траје док траје и узрок који га је изазвао.

(5) *Одузимање родитељске власти.* — Родитељска се власт, најзад, може оцу и *одузети* ако постоје важни разлози за то. То могу бити: душевна болест очева, његово неизвесно отсуство и нејављање за годину дана, осуда због злочина дуже од годину дана, распикућство, рђаво владање (§ 154 Г. З.), као и злостављање деце и упућивање на рђав живот (§ 155 Г. З.). Одлуку о одузимању очинске власти доноси надлежни окружни суд по захтеву деце, матере или других сродника (§ 147 Впп.). Ако разлози, због којих је та власт одузета, отпадну онда се, опет судском одлуком, власт оцу може поново вратити.

2. Ванбрачна деца.

а. Ванбрачна филијација.

Брак је једина државним законима допуштена интимна заједница мушкарца и жене. У *браку* живећи муж и жена имају и децу да рађају и да их гаје док не постану способна за самосталан живот. *Брачна* рођења и брачна деца су законом нарочито повлашћена, и из *брака* држава очекује у првом реду своје грађане

Али је природни полни нагон толико јак да често пута прелази преко свих граница постављених му законом и тражи да се задовољи и у односима које закон не одобрава па их и директно забрањује. Из таквих односа појављују се на свет ванбрачно рођена деца, као од државе нежељени изузетак. Та деца су једна животна чињеница; и пошто и она улазе у број будућих грађана, држава је у своме грађанском законодавству морала регулисати и њихов положај.

Српски Грађански законик говори о ванбрачној деци у параграфима 128 до 135, али је њихов правни положај, као што ћемо видети, врло нецелисходно регулисао.

Појам о ванбрачној деци даје § 128 Г. З. У њему се каже: „Ванбрачно дете или копиле је оно, које је мати невенчана зачела и родила. За такво се држи и оно које је, истина, од матере венчане у браку, али пре или после одређенога законског рока од 180 или 300 дана (§ 113) рођено; осим ако је недоношче или је од оца за своје признато, или отац за три месеца дана судски одрекао се њега није.“ Овај пропис треба допунити још и прописом § 134 Г. З., који говори о деци из ништавога брака. Према овим законским прописима, дакле, постоји неколико врста ванбрачне деце.

(1) Ванбрачно дете је, пре свега, оно дете које је мати и зачела и родила ван брака, било да она у брак уопште није ступила, било да је њен брак престао правно постојати пре зачећа.

(2) Затим ванбрачно дете је и оно дете које је зачето ван брака па рођено у браку али пре истека 180 дана од дана његовога закључења. Само је за утврђење ванбрачности тако рођенога детета потребно да се испуни један услов, наиме да га се муж материн одрече судским путем у року од три месеца од дана свога сазнања о рођењу детета. Ако он то у томе року не учини, већ рок пропусти, онда ће се и такво дете сматрати за брачно и добити у потпуности положај брачнога детета. Пропуштањем поменутога рока муж материн је изгубио право да више оспорава брачност рођења. Исто тако, овако рођено дете сматраће се за брачно и у случају ако је материн муж и пре истека тога тромесечног рока дете на несумњив начин, изречно или прећутно, признао за своје. Такво признање детету ће дати положај брачнога детета према њему и оно је у начелу неопозивно. Изузетно би се важност тога признања могла побијати, ако је оно дано, на пример, у заблуди⁽²²⁾.

Начин на који се муж материн може одрећи овако рођенога детета, није више парница, као код побијања брачности детета за које постоји претпоставка да је брачно, већ је у оваквом случају, пошто за брачност недостаје једна важна законска претпоставка: рок од 180 дана од закључења брака, довољна изјава мужа пред старатељским судом.

Ако је материн муж умро пре свога сазнања о рођењу оваквога детета или пре истека поменутога тромесечног рока, онда се тим роком могу користити и наследници мужа и оспоравати саму брачност рођења. Њима се то право мора признати у толико што они имају право оспоравања брачности и у случају кад је дете зачето и рођено за време трајања брака, као што смо видели напред.

⁽²²⁾ Fhrenzweig System II-2 S. 217

У погледу рока за њихово побијање важи оно што је речено код побијања брачности деце рођене после 180 дана од закључења брака. Само, док муж одрицање може извршити без парнице, дотле наследници то могу само у парници.

Међутим побијање брачности рођења детета, рођеног пре 180 дана од закључења брака остаће безуспешно ако би се вештачењем утврдило да је дете рођено као недоношче.

(3) Даље, ванбрачно дете је, по § 128 Г. З., и дете рођено по истеку 300 дана од дана престанка брака и то, у овоме случају, и без одрицања мужевљег. Али ако би се вештачењем, у парници за признање брачности, утврдило да је дете, с обзиром на своју развијеност, могло бити пошено и дуже од 300 дана (у медицини су такви случаји познати), и такво ће дете добити положај брачног детета. Само признање очево да је овако рођено дете брачно, у овоме случају није довољно, јер би противречило у закону постављеној норми о најдужем ношењу⁽²³⁾.

(4) За ванбрачно се, наравно, сматра и дете за које је постојала законска претпоставка брачности, према § 113 Г. З., па је та претпоставка у парници за оспоравање брачности оборена (§ 114 Г. З.), јер је пресудом утврђено да муж у време зачећа није могао са женом имати полних односа.

(5) Најзад, за ванбрачну се децу сматрају и деца из апсолутно ништавих и т. зв. путативних бракова, то јест бракова при чијем је закључењу постојала каква брачна препрека, за коју неко од супруга није знао, па су доцније услед ње оглашени за поништене (§ 134 т. 1 Г. З.).

Ова одредба је свакојачо неправична, ако су оба супруга била у доброј вери о ваљаности брака. По аустријском Г. З., односно Грађ Законику који важи на подручју Далмације, Словеначке и Хрватске у нашој држави, таква се деца не сматрају за ванбрачну ако је ма и један од супруга без своје кривице био у незнању о непуноважности брака (§ 160). § 199 Предоснове за Г. З. још је либералнији: он предвиђа безусловно признање брачности за децу из оваквих бракова, било да су родитељи у тренутку закључења брака били свесни брачне препреке или не.⁽²⁴⁾

(23) Овако и **Аранђеловић**, Правне расправе 12—13.

(24) Занимљиво је овде, узгред, поменути још један случај ванбрачности деце из немачког Г. З. (допуна од 23. XI. 1933) По новом пропису § 1325-а коме је сврха спречавање злоупотреба при закључењу брака, ништав је брак који је закључен искључиво или првенствено у циљу да се жени омогући ношење породичног имена мужевљег, на заснивајући брачну заједницу живота; а по § 1699 ст. III дете из тако закљученог брака не сматра се за брачно.

б. Правни положај ванбрачне деце.

У погледу уживања грађанских права уопште правни положај ванбрачне деце, по изречном пропису § 133 Г. З., не разликује се од положаја брачне деце. Али је њихов положај у погледу односа из Породичнога права веома тежак. Њихови породични односи могу се назвати једностранима, јер ванбрачно дете у њима, редовно, стоји само према матери.

Према ванбрачној матери је ванбрачном детету, пре свега, допуштено да утврђује своје порекло, да утврђује *материнство*. Материнство се заснива рођењем; а ово је чињеница која се да лако опазити и утврдити и отуда га, по правилу, није тешко доказати. Доказ ће се о материнству најчешће наћи у сведоцима бабице, лекара или других лица која су се нашала при порођају и, у вези с тим, у упису детета у књиге рођених на име ванбрачне матере. Ипак и ту има покаткад тешкоћа, наиме када се тиче находчади и одбачене деце коју је мати родила у самоћи, без присуства ма кога трећег лица. Али је и у таквоме случају утврђивање материнства допуштено.

Кад се, међутим, тиче *оца* ванбрачне деце, ствар по Српском Г. З. стоји сасвим друкчије. По § 130 Г. З. изречно је забрањено истраживање оца ванбрачном детету. Да би се знао и отац, потребно је да он сам дете призна за своје и да пред свештеником, односно водиоцем књиге рођених, одобри да га упише у књиге као ванбрачнога оца. Само признање може се дати и пред среским судијом који ће га ставити на записник (§ 181 Впп.). У *парници* утврђивати очинство ванбрачнога детета допуштено је само изузетно, у случајевима извршења кривичних дела: одвођења (§ 278 К. З.) и силовања (§ 269 К. З.) кад су та кривична дела утврђена. Ако дан одвођења или силовања, утврђеног у кривичној парници, пада у време зачећа, то јест у време између 180 и 300 дана пре дана рођења, онда ће се кривац за ма које од тих дела сматрати за ванбрачног оца дечијег.

Пропис § 130 Г. З. о забрани истраживања очинства пореклом је из францускога права пре 1912 године, из чијег је чл. 340 Code civil-а унесен године 1868 у наш Грађански законик. Тај пропис је јединствен по својој неправичности. Јер, с једне стране, он онемогућује детету да од материнога партнера, а свога оца, тражи средства за свој опстанак, чиме се оно неправедно кажњава; а с друге стране тај пропис штити и заклања несавесне и непоштене људе од одговорности за последице њихових поступака. Ту неправичност је најзад, после више од сто година примене чл. 340, увидео и француски законодавац, па је законом од 16 новембра 1912 год. чл. 340 заменио одредбом по којој је

истраживање очинства, у доста ограниченем обиму, допуштено. Наш § 130, међутим, остао је и даље на снази све до данас.

Ванбрачна деца, према томе, по правилу право на издржавање и васпитање, право на име и држављанство имају само према својој матери. Она се сматрају за сроднике само материне и њене родбине. Изузетно, ако је од оца признато или ако је у поменутих случајевима одвођења или силовања утврђено судски који је отац ванбрачног детета, оно ступа и према оцу у сроднички однос, али не и према очевој родбини (§§ 129, 131 Г. З.). Али и тада је мати у првом реду дужна да сноси терет издржавања, и тек ако она није у стању да га подноси долази на ред и дужност ванбрачног оца (§ 131 Г. З.). За оцем ту дужност има још само материна најближа родбина а не и очева. Законско наследно право пак ванбрачна деца немају, по нашем Грађанском закону, ни према оцу ни према матери (§ 409); право наслеђа и према једноме и према другоме она могу имати само по тестаменту.

О материнској родитељској власти у правом смислу, која код брачне деце припада оцу као очинска власт, код ванбрачне деце не може бити речи с обзиром на закон о старатељству. Мати и овде може бити само старатељ.

У погледу права над ванбрачним децом и њиховом имовином, нарочито у погледу наслеђа, ванбрачним родитељима она припадају само ако су они њихови хранитељи. Ако то није случај, та права припадају хранитељу (§ 132 Г. З.).

в. Позакоњење ванбрачне деце.

Тешки правни положај ванбрачне деце донекле се може отклонити и ублажити *позакоњењем* (§ 134 Г. З.). То је правни акт којим се ванбрачној деци даје положај брачне. Из ове одредбе излази да позакоњење могу извршити само ванбрачни родитељи према *својој* ванбрачној деци. Туђа се деца не могу позаконити, пошто је за позакоњење претпоставка крвно сродство.

У нашем праву на снази постоје три врсте позакоњења.

Прва је од њих позакоњење *конвалидацијом брака*, које има најјаче дејство. Оно постоји онда кад је дете рођено у браку који је био рушљив због неке од **отклоњивих** брачних препрека па је та препрека доцније отклоњена, пре поништаја брака; на пример супрузи без довољног броја година за брак или у степенима сродства које црква строго не забрањује добију архијерејски благослов; или пак ако тужбу за уништај брака не поднесе лице које је на њу овлашћено, на пример против супруга осуђеног на робију, душевно оболелог или неспособног за вршење брачних дужности не

тражи се поништај брака. Кад се те препреке уклоне, деца рођена у таквом браку добијају положај брачне деце и сва лична и имовинска права према родитељима, долазе под очинску власт и ступају у очеву родбину. Ако пак брак буде поништен деца се, као што смо напред видели, сматрају за ванбрачну. Међутим ово важи *само* за децу рођену у браку са *оборљивим* брачним препрекама. Ако су препреке апсолутне, на пример брак закључен између хришћанина и нехришћанке или између лица која су већ у једном пуноважном браку, деца ће остати ванбрачна, јер се такав брак не може конвалидирати.

Друга је врста позакоњења: *доцније ступање у брак* ванбрачних родитеља. Ако је судском пресудом у случајима § 130 Г. З. или признањем ванбрачнога оца, било писмено, усмено или прећутно, на пример поступањем оца са дететом као са својим рођеним²⁵⁾, утврђено да је ванбрачно дете од њега зачето, па се такав отац ожени са детињом матером, онда такво дете самим венчањем добија положај брачнога детета. Оно се као такво уводи и у књиге рођених; али од самога увођења у књиге не зависи важност овога позакоњења.

Признање ванбрачнога очинства отац може учинити како пре самога закључења брака, тако и после њега. За само пак позакоњење није потребан ни нарочити пристанак очев на њега, ни пристанак матере, ни пристанак детета: ако су испуњени поменути услови, дете се и без тих пристанака сматра за брачно.

Ово позакоњење има дејство тек од дана закључења брака, а не распростире се и на раније време; и у томе је разлика у дејству између овога и позакоњења конвалидацијом брака. Од закључења брака дете ступа у сва права брачнога детета и изједначава се са овом децом, како према оцу и матери тако и према њиховим сродницима, чији сродник и само постаје. Према томе овако позакоњено дете стиче и право на издржавање од оца, и право на породично име његово, ступа под његову очинску власт, стиче наследна права па и право на закони део наслеђа. Међутим се овим позакоњењем не могу крњити раније, пре брака родитеља, стечена права брачне деце, на пример наслеђе које су већ прибавила брачна деца од некога сродника позакоњено дете не може с њима да дели.

Позакоњење доцнијим браком зависи од пуноважности самога брака. Ако закључени брак оца и матере овако позакоњенога детета буде оглашен за неважећи због каквих брачних препрека, дете ће опет постати ванбрачно, са свима последицама тога стања.

²⁵⁾ Аранђеловић, Збирка расправа II 103.

Признање очинства, на основу кога се долази до позакоњења ове врсте, не може, по правилу, побијати ни отац, ни његови наследници. Изузетно би отац то могао чинити кад би признање био дао у заблуди или под принудом; а наследници у случају ако би дете већ било уведено у књиге рођених на име некога трећег лица, као његово ванбрачно дете, или ако је, због разлике у годинама, немогућно да је позаконилац отац позакоњенога²⁶).

Трећа врста позакоњења је *позакоњење милошћу владоца*. Ако је закључење брака са ванбрачном матером оцу ванбрачнога детета немогућно ма са кога разлога: услед смрти материне, њенога неизвеснога отсуства или неморалног живота и т. п., онда се може молити за акт владалачке милости, којим ће се дете прогласити за брачно. Наравно да је и овде потребно да је дете зачето од позакониоца и да се не сматра за дете кога другог лица²⁷).

Молбу може поднети или сам ванбрачни отац или и отац и мати заједно. На тај корак треба да да свој пристанак и само ванбрачно дете²⁸), а ако је дете малолетно, онда одобрење за њега има дати средњи суд. У случају да је ванбрачни отац ожењен, потребан је и пристанак његове жене, пошто дете ступа у заједничку кућу.

Молба за ово позакоњење подноси се надлежном средњем суду, који ће је, после извиђања стања ствари, спровести апелационом суду са својим образложеним мишљењем. Апелациони суд ту молбу, даље, са *својим* мишљењем о њеној умесности, спроводи Министру правде ради подношења Краљу (§ 217 В. п. п.). Одлука Владоочева саопштава се странкама и надлежној власти ради уписа у књигу рођених. Решење има снагу од дана Владоочева потписа (§ 218 В. п. п.).

Спорно је питање: да ли позакоњење милошћу владочевом може тражити и сама мати ванбрачнога детета, у име своје. По начелној одлуци Касационога суда од 1. јануара 1927 год. Бр. 11733/926 то је законом допуштено. Са том се одлуком у потпуности слаже и г. Др. Аранђеловић²⁹); њу критикују г. г. Др. Д. Данић и Др. Ф. Горшић³⁰). Као главни разлог против ове одлуке истиче се да би се таквим позакоњењима ишло на руку конкуоинатима, што је у противности са самом установом породице, као једне важне социјалне установе. Са практичког гледишта тај разлог не

26) Аранђеловић, Збирка расправа II 104.

27) Аранђеловић, Збирка расправа II 110.

28) Аранђеловић, Збирка расправа II 114.

29) Аранђеловић, Збирка расправа II 113.

30) Др. Д. Данић, поводом једне важне одлуке Кас. суда (1928) и „Бранич“ 1934. — Др. Горшић „Архив“ књ. 36.

изгледа убедљив. Јер, као што смо видели, умесност и оправданост позакоњења ове врсте у свакоме посебном случају подлежи свестраној оцени најпре срескога, затим апелационог суда и Министра правде. И онда је неоснована бојазан од повлађивања конкубинатима и рушења породице. А на другој страни већ због самога моралног дејства позакоњења као таквог на положај ванбрачног детета у друштву, тумачење у поменутој начелној одлуци Касационога суда има потпуног оправдања.

Ова врста позакоњења, по тач. 3 § 134 Г. З., има бити „без штете трећег“. „Трећа“ лица у овоме случају су лица која треба да даду свој пристанак на позакоњење (мати ванбрачног детета, жена позакониочева). У питању би могла бити не само имовинска већ и морална штета³¹⁾. У сваком случају судови имају, при оцени умесности оваквог позакоњења, узети у оцену и то питање о штети за трећа лица.

Дете позакоњено милошћу Владаоца ступа у сроднички однос са позакониоцем и његовим потомством, али не и са претцима и побочним сродницима позакониоца, према којима оно стога не стиче никаква права³²⁾. Позаконилац-отац од дана Владаочеве одлуке стиче над дететом очинску власт и прима дужност издржавања и старања о њему, а дотадашња власт матерна над дететом престаје (§ 135 Г. З.). Дете добија, по чл. 11 Зак. о личним именима, породично име (презиме) позакониочево од кад се уведе у књигу рођених. Ако ли је пак сама мати дете позаконила онда оно добија положај брачног детета према њој, уз законом прописана ограничења.

3. Вештачко сродство.

Поред крвног сродства, брачног и ванбрачног, између родитеља и деце њихове, о којем је до сада било говора, право познаје још једну врсту сродства: *вештачко сродство*.

Наш Грађански законик предвиђа као правне установе ове врсте: сродство по *усвојењу* (§§ 136 до 147) и *побратимство и посестримство* (§ 148).

а. Усвојење.

1.) *Историски поглед*. — Из правне историје познато је да установа усвојења потиче из прастарих времена и да је била раширена по целој земљиној кугли. Умрети без сина сматрано је кроз све културне периоде за највећу несрећу.

³¹⁾ Аранђеловић, Збирка расправа II 119.

³²⁾ Аранђеловић, Збирка расправа II 124.

Због тога се, често пута уз разне церемоније (на пример постављањем усвојеника на крило или на колено усвојитељево, или под кецељу женину или на њене груди и т. д.), прибегавало стварању сина кога природа није дала.

Познато од културних народа још код старих Индуса, где је постојало дванаест врста усвојења, затим код Вавилонаца, Персијанаца, Јермена, Јапанаца, Кинеза³³) као и код Јевреја и Грка, усвојење је преко Римскога права прешло и у највећи број савремених права. Ислам га само изречно забрањује. *Коран* у глави тридесет трећој, реченици четвртој и петој каже (по преводу М. Љубибратића) о томе ово: „Бог није смјестио два срца у човјека; он није учинио... да вам ваша усвојена дјеца буду као ваша властита дјеца. Те ријечи само су у вашим устима... Зовите своје усвојене синове именом њиховијех отаца, то ће бити правичније пред Богом...“ Тврди се да је Мухамед усвојење укинуо из једнога свог чисто личног разлога, наиме да би избегао осуду због родооскрвљења приликом женидбе удовицом свога усвојеника³⁴).

Усвојење је у најранијим временима, поред сврхе да се задовољи природни нагон за децом, имало као основицу нарочито жељу да усвојеник, као син и место сина, по смрти усвојиоца приноси боговима жртве на домаћем огњишту и да на тај начин умрломе обезбеди мир и срећу на другоме свету. Овај мотив је у току времена отпао и остао само онај први: да усвојитељ, у недостатку своје рођене деце, добије дете које ће му име сачувати за будућност³⁵).

Међу савременим културним државама о усвојењу као правној установи данас никакви прописи не постоје у *Европи* само у Холандији и Португалији, а у *Америци*: у државама Средње Америке и неким државама Јужне Америке (Чиле, Аргентина, Перу, Парагвај). У Совјетској Русији оно је једно време било укинуто, али је 1926 године поново уведено³⁶).

2.) *Услови*. — По својој правној природи усвојење је уговор између усвојитеља и усвојеника, по коме овај последњи стиче према усвојитељу права која би имала његова брачна деца. Сродство по усвојењу се, у начелу, заснива само међу уговорачима а не и међу њиховом родбином; то је данас општи принцип.

³³) В. Kohler—Wenger, Allgemeine Rechtsgeschichte I S. 58, 110, 122, 133, 136, 148; Kohler у: Holtzendorff—Kohler, Enzyklopädie d. Rechtswissenschaft 7 Aufl, I 31, 32.

³⁴) Wilutzky, Vorgeschichte des Rechts II 37; Kohler, Enzyklopädie I 32.

³⁵) Wilutzky, II 31; Kohler—Wenger 110; Kohler, Enzyklopädie I 31-32.

³⁶) В. E Wahl, чланак: Adoption у Schlegelberger, Handwörterbuch für des Zivil und Handelsrecht.

За усвојење наш Грађ. законик, сем потребне разлике од 15 година старости између усвојитеља и усвојеника (§ 140), друге услове не поставља. У другим правима тражи се, поред тога, још и утврђени број година старости код усвојитеља (у аустријском и швајцарском праву 40 година), као и да усвојитељ нема своје рођене брачне деце или унука нити ранијих усвојеника. У нас ни овога последњег услова нема. Према томе, по сагласном тумачењу и науке и судске праксе, по нашем праву усвојитељ може усвојити и кад има своје рођене деце (§ 137 Г. З.). По правилу пак усвојење се у таквом случају у пракси врши само кад усвојитељ нема мушке деце, већ само женску, па усвојењем жели да своје име сачува и после своје смрти.

Закон у § 136 Г. З. изречно истиче да се усвојити могу *туђа* деца. О усвојењу ванбрачне деце која се могу позаконити, закон не говори. Предоснова новог Грађанског законика (§ 217) садржи одредбу по којој се и ванбрачно дете може усвојити, ако се оно не може позаконити³⁷. Али је и по нашем праву на снази несумњиво да усвојеник може бити и какав крвни сродник усвојитељев, на пример синовац, сестрић и т. д.

И усвојилац и усвојеник могу бити и мушко и женско лице. Али два лица не могу бити усвојилоци истог лица, осим ако су муж и жена.

За закључење уговора о усвојењу потребна је, пре свега, као и код осталих уговора, сагласност уговорача. Али поред ње, и ако је усвојеник малолетан а има пуних 17 година потребна је и његова сагласност (чл. 94 Зак. о старатељству) поред сагласности његових старалаца (штитника). Исто тако, био усвојеник малолетан или пунолетан, за пуноважност усвојења потребан му је и пристанак његових родитеља ако су живи; само што код пунолетног усвојеника пристанак родитеља може заменити одобрење суда, ако се родитељиprotиве (§ 141 Г. З.). Ако жена у браку врши усвојење, наравно да јој је за то потребно мужевље одобрење (§ 920 Г. З.). Али наш Грађански законик за мужа усвојитеља не тражи и сагласност женину. Црквене власти кад саме потврђују уговор ипак, по правилу, траже и тај пристанак.

Ако усвојење врши лице које је у задрузи, онда је потребан и пристанак свих пунолетних задругара. Ако овога пристанка нема, па ни суд такво одобрење, по захтеву, не да место задругара, онда усвојилац може уговор о усвојењу закључити тек после деобе из задруге (§ 142 Г. З.).

(37) За **позитивно** право у истоме смислу Др. Л. Марковић, породично право 179.

3.) *Форма*. — Усвојење се закључује у форми писмене уговора који испуњава нарочито за њега прописане услове. Поред сагласности усвојиоца и усвојеника и осталих лица чији се пристанак тражи, по § 145 Г. З. потребно је било да тај уговор буде потврђен најпре у општинском суду од једнога члана, затим од парохијскога свештеника, и најзад да га потврди суд, који претходно мора да испита јесу ли испуњени законски услови за усвојење. Ова форма усвојења измењена је законом о Ванпарничном поступку од 24. јула 1934 год. По овоме закону потврду општинског суда и свештеника замењује на писменом уговору овера од суда или јавног бележника, или се уговор може примити и у судски записник. По таквом уговору одлуку о потврди усвојења доноси окружни суд (§§ 212 и 213 Впп.).

Овако закључено усвојење ступа на снагу од дана судске потврде; али се уговорити може и друкчије (§ 147 Г. З.).

По § 146 Г. З. могућно је да усвојитељ усвојење изврши и тестаментом. Такво ће усвојење бити пуноважно тек ако и друга страна на њега пристане.

(4) *Врсте и дејства*. — Дејства усвојења зависе од саме садржине уговора. У том погледу закон предвиђа, пре свега, *потпуно усвојење* (§ 137 Г. З.), без икаквих услова или ограничења. Такво усвојење усвојену децу изједначава у свему са брачном децом. Дете на тај начин усвојено добија породично име усвојитеља, не губећи ни своје раније, и носи, према чл. 15 Зак. о личним именима и § 138 Г. З. оба имена једно поред другога. Оно ступа под родитељску власт усвојитељеву и има сва права и дужности која су у вези с њом, као и право законског наслеђа према усвојиоцу, заједно са правом на закони део. Ранија родитељска власт према усвојенику престаје, али усвојеник ипак не губи ни права према својој крвној родбини (§ 138 Г. З.). Усвојењем се, међутим, заснивају правни односи само између усвојитеља и усвојеника и његових потомака, а не и према њиховој родбини (§ 410 Г. З.).

Сем овога, потпуног, усвојења у § 143 Г. З. предвиђено је и усвојење *под извесним условима* и с ограничењима. Дејство овога усвојења, као и форма његова, у начелу је у свему онакво као и потпуног усвојења. Оно трпи ограничења само у колико су она уговором нарочито предвиђена. Ако се при тумачењу уговора појави сумња о значају постављених услова, тумачење се, по законском наређењу, мора дати у корист усвојеника. Наравно да сви постављени услови морају бити допуштени и да се њима не вређају стечена права трећих лица⁽³⁸⁾.

(38) Предоснова Грађ. Законика у § 217 изречно забрањује условно усвојење.

Као *трећу* врсту усвојења закон сматра и однос *хранитељства*. Он постоји кад неко лице прими некога на издржавање и васпитање (§ 144 Г. З.). За уговор о томе правном односу није потребна никаква нарочита форма, нити се њиме ствара између хранитеља и храненика ма каква родбинска веза као код правога усвојења.

(5) *Престанак усвојења*. — Усвојење је, као што смо видели, *уговор*. Као што се уговором ствара, тако се оно уговором може и раскинути. То је начело које важи у највећем броју законодавстава. Само у Италији, а тако је било и у старом француском праву, постоји ништавост али не и раскид усвојења. Јер се сматра да је усвојењем створено једно породично стање које се више не може опозвати.

Наш Грађански законик такође у § 147 допушта раскид усвојења по узајамном споразуму, уз допуштење суда. Он само забрањује једностран раскид овога уговора. Ипак ће суд пресудом моћи да га раскине, и у пракси су многобројни случајеви раскида усвојења и по једностраном захтеву, ако је уговорен какав раскидни услов па тај услов у току трајања уговора наступи. Јер је и то у ствари раскид по унапред закљученом споразуму. Ако таквог услова нема у уговору, усвојење ће остати на снази, па ма колико несносно стање да је наступило у животним односима између усвојоца и усвојеника. У судској пракси су познати доста чести случајеви незахвалности па чак и злога поступања од стране усвојеника према усвојоцу, где при свем томе није могло да се дође до једностраног раскида уговора. У таквом случају усвојитељу не остаје ништа друго него да у парници тражи да се усвојеник, који је навршио 21 годину живота, отпусти испод родитељске власти (§ 150 Г. З.).

Раскидом уговора о усвојењу повраћа се стање које је постојало пре закључења уговора. Усвојеник се не сматра више као дете усвојитељево, губи сва права према овоме и, ако је малолетан, долази поново под родитељску власт природних родитеља. Ипак раскид важи само за будућност.

Однос *хранитељства* престаје и по изречно или прећутно израженој вољи ма које од странака.

б. *Побратимство и посестримство*.

И ова врста вештачкога сродства била је општа и потиче из давнина. Она је у целој свету потекла из бриге за освету погинулога, што је долазило до изражаја нарочито код крвне освете. Њоме се између два човека, који нису сродници, стварала веза на живот и смрт. За живота они су дуговали узајамну верност и који би ту верност повре-

дио сматран је за нечасног. У грчко—византијском животу ову је установу и црква узимала у заштиту. Један од најистакнутијих немачких правника, пок. Јозеф Колер, на једном месту истиче нарочито жаљење што је у нестајању ова установа која је довела до јачања несебичности и до узајамне помоћи у свима животним приликама⁽³⁹⁾.

По *нашем* Грађанском законнику (§ 148) правни однос побратимства и посестримства заснива се уговором који се има потврдити код суда и који важи само међу уговорачима. Он такође не сме бити противан јавном поретку или моралу. Ни он не може бити закључен на штету трећег. Дејство његово зависи од саме његове садржине.

В. ЗАКЉУЧНА РАСМАТРАЊА

У предњем излагању ми смо, у главном, прегледали стање нашега, србијанскога права на снази о правним односима у породици, како међу супрузима тако и између родитеља и деце. Видели смо колико је наш Грађански законик у извесним својим одредбама заостао иза потреба данашњег живота.

Нови Грађански законик, један за целу Југославију, израђен је тек као претходни пројекат („Предоснова“). Тај пројекат је у многоме и напреднији и потпунији од нашега Грађанског законика. Али ни он, такав какав је сада, не задовољава у потпуности потребе савременог живота. Не могући се овде упуштати у детаљнија разматрања његових одредаба, потребно је ипак да додирнемо два питања из наше области, која су од начелне важности.

1. О родитељској власти.

Историјски развој родитељске власти био је кроз векове овакав.

У старом *индијском* праву, по изразу једнога правног историчара: „син припада сопственику матере“, то јест својина на жени је у исто доба оснозница за власт оца над децом. Дете је било *својина* оца, врста домаће животиње⁽⁴⁰⁾. Законик *Ману* изречно истиче „*својину оца*“. Родитељи су имали власт да синове продаду или отерају⁽⁴¹⁾. — Могућност продаје деце постојала је и у *Атини*, пре Солона. — У старом *Риму* у раније време *paterfamilias*, отац породице могао је да одлучује о животу и смрти деце, а могао их

⁽³⁹⁾ Lehrbuch der Rechtsphilosophie II Aufl. 159 и д.

⁽⁴⁰⁾ Мауне, Hindu law 63 (наведено код Wilutzky II 15 по коме је делом, овај историјски преглед и састављен).

⁽⁴¹⁾ Wilutzky II 17 и тамо наведени писци.

је и у ропство дати. — У старом *германском* праву тај се однос појављивао више као заштитна дужност⁽⁴²⁾. — Старо *француско* право на југу примило је било римска схватања, доцније нешто ублажена, али је по речима **Planiol — Ripert-a**, (*Traité élémentaire de droit civil* I № 1637) „домаћа власт утврђена пре у интересу оца него у интересу детета.“ У земљама пак обичајног права, на северу Француске, усвојено је било гледиште германскога права. Француски Грађански законик (*Code civil*) придружио се овоме другом схватању родитељске власти као дужности заштите. Исти развој као у француском праву био је и у другим европским државама.

Као што видимо, развој власти родитеља над децом, почињући од римске *очинске* власти, ишао је преко германске *родитељске* власти унапред, да се после француске револуције у новијим законодавствима савремених држава на западу све више развија у правцу изједначења родитеља под врховним државним надзором. Овоме је надзору сврха да бди да породица одговори своје најважнијем социјалном задатку: одгајивању нараштаја.

Поред осталих варијаната, данашња законодавства о родитељској власти појављују се, у главном, у овим облицима:

I У *највећем* броју држава дете не стоји под очинском већ под *родитељском* влашћу, то јест признаје се и матери овлашћење да врши директну родитељску власт (на пример § 1684 немачког Г. З.), у коју спада и управа, а понегде (као у Немачкој, Швајцарској, Француској) и уживање дечијега имања. Ипак, редовно ту власт врши отац сам, све док је у могућности. И тек кад је он спречен или је умро или му је власт одузета долази до дејства родитељска власт матере као таква. Али извесна овлашћења мати има и за време очевога вршења родитељске власти.

II *Понегде* само *поред* очинске власти која постоји и врши се, постоји и вршење родитељске власти матере, као што је у Шведској, Данској, Швајцарској.

III *Најмањи* број законодавстава признаје *само очинску* власт, поричући родитељску. У ову групу, видели смо, спада и наше законодавство.

Из овога сасвим летимичног прегледа развоја родитељске власти види се тежња модерних држава за све већим изједначавањем мужа и жене у вршењу родитељских права и дужности. У томе изједначавању сва новија законодавства гледају прогрес. Иза тога развоја ни наше ново законодав-

⁽⁴²⁾ О овоме и даљем развоју в. **Veith**, чланак: *Kindschaftsrecht* у **Schlegelberger**, *H. W. des Z. u. Handelsrechts*.

ство не треба да изостане. Постављање матере само у положај старатеља, коме треба нарочито давати над децом извесну власт, не дајући јој, бар субсидијерно, директну родитељску власт, данас је очевидна неправда према матери. Треба само помислити на матер удову или разведену код које су деца на старању и о којој она сама мора да води сву бригу; или немогућност мужа да због душевне болести, старатељства или отсућности врши очинску власт — па јасно увидети сву нелогичност система какав постоји у нас. Та нелогичност пада још више у очи када се помисли да *ванбрачна* мати има по закону готово искључиво сама све родитељске дужности према својој деци (§ 135 Г. З.) и онда је тешко увидети разлог зашто се у тим случајима не би и матери дала родитељска права и зашто она треба увек да остане само старатељ⁴³⁾.

Са ових разлога не могу се одобрити ни одредбе Предоснове Грађ. законика за Краљевину Југославију (§ 184 и след.) по којима се, као и у досадашњем законодавству, родитељска власт као таква даје само оцу а матери се од ње искључује и оставља јој се само право да буде штитник (старатељ) својој деци (§ 238 Предоснове). Место тих несавремених одредаба, с обзиром на потребе данашњег живота треба усвојити одредбе савременијих законодавстава, нарочито имајући у виду да се нови Грађански законик, прави за низ деценија. Наша жена са села за време минулога рата показала је у довољној мери своју пуну способност да самостално и гаји децу и чува имовину, па је то већ довољан разлог да се постави у повољнији положај него што је онај који јој даје Предоснова.

2. О правном положају ванбрачне деце.

Видели смо колико је тежак положај ванбрачне деце по нашем Грађанском законнику. Та деца су, међутим, данас свугде у свету чињеница којој треба поклонити нарочиту пажњу. Њихов број је данас управо огроман. По једној послератној статистици на пример, број ванбрачних рођења у нашем непосредном суседству, у Аустрији, износи преко 22% а у Корушкој се пење до 38% од целокупног броја живе рођене деце. Колико је познато, и у нас је прираштај ванбрачних рођења после Великога рата, нарочито у западним крајевима Југославије, врло велики. Такав развој ствари императивно налаже велику бригу законодавцу и о овој деци,

⁴³⁾ Швајцарски законодавац је, на пример, још пре скоро тридесет година пружио могућност старатељској власти да и ванбрачној матери над њеном децом додели родитељску власт (чл. 324 шв. Г. З.).

која су, често пута, жртва оскудице у најелементарнијим средствима за живот.

Међу питањима из ове области у први ред се истиче питање могућности истраживања очинства ванбрачне деце и, у вези с тим, њиховог издржавања од ванбрачног оца, као најважније њихово животно питање.

Дуга се борба водила о питању истраживања очинства ванбрачне деце. Разлози који говоре *против* њега могу се свести, у главном, на ово: да је зачеће тајна природе која се ни посредно не може сигурно утврдити; да се очинство често подмеће човеку који у ствари није отац, просто из спекулативних разлога; да се истраживањем очинства иде на руку изнудама и стварају се породични скандали. — Против ових разлога а *за* истраживање очинства износе се ови разлози: између ванбрачног оца и детета постоји сродничка, крвна веза из које истиче очева дужност да се стара о издржавању свога детета. И ако директан доказ зачећа није могућан, посредно се може извести тај доказ из утврђене чињенице да мати у време зачећа није полно општила ни са којим другим лицем већ само са означеним оцем. „Није истина да је очинство неизвесније од материнства“ вели један дански социолог (Starcke). „Оно се утврђује на други начин, помоћу закључака друге врсте, али по правилу са толиком истом сигурношћу... Закон може да допусти неизвесност очинства само кад је жена у исто време имала више љубавника“. Недопуштањем истраживања очинства само се појачава неморал појединаца, који се не морају бојати терета издржавања своје ванбрачне деце. Од ретких појединачних скандали пак, пред важним интересом одржања ванбрачне деце, најмање треба зазирати.

У истини, дужност ванбрачног оца да подноси терет издржавања детета од њега зачетог толико је природна и логична, да је непотребно нарочито је доказивати. Довољно је изнети само социјална зла која су, као редовна последица небрињавања ванбрачне деце, нарочито истакнута на једном скорашњем немачком правном конгресу. Оскудица у средствима за издржавање, пошто су то деца махом сиромашних матера које живе од својих руку, не допушта тој деци пуно телесно развиће, појачава код њих смртност у првим годинама живота, изазива јачу дегенерацију, што се испољава у јако увећаном криминалитету, у необучености за користан рад, у неспособности за војску. Све ове недаће најречитије говоре за неопходност допуштања да се истражује очинство. Приговори против тога допуштања почивају на веома slabим разлозима. Специјално приговор о могућности лажних оптужаба мора да падне пред важним друштвеним интересима и природном обавезом да сваки сноси последице свога делања.

Рађена по угледу на аустријски Грађански законик, који допушта истраживање очинства, и наша Предоснова Грађанског законика садржава у § 191 сличну одредбу. Таква каква је, она је потпуно на своме месту. Истиче се само питање: на који ће се начин пружити невиним лицима све потребне гаранције и обезбедити проналажење *правоћа* зачетника детета, а судовима помоћи да најправилније и најправичније решавају питање ванбрачног очинства и издржавања ванбрачног детета?⁴⁴).

Најчешћа одбрана којом ће се против тужбе за признање очинства послужити од матере ванбрачног детета означени отац, то је одбрана да је мати у времену зачећа имала више суложника. Ако се то утврди, што често може бити случај, питање је: у какав положај треба све те материне суложнике ставити према ванбрачном детету? У том погледу постоји више могућности и више решења.

Пре свега, могли би се сви ти суложници у таквом случају ослободити сваке обавезе, као што је то у Немачкој, у Швајцарској и у Холандији. Сваки суложник упућује на другог и тиме се ослобођава одговорности. Опрезан ће се човек, као што умесно каже аустријски правник Еренцвајг (System II-2 стр. 219), у таквом случају увек постарати да на време нађе саучесника (на пример у своме брату), да би себи обезбедио тај приговор.

44) Професор г. Др. **Ив. Мауровић** саопштава (Извештај о предоснови грађанског законика за Краљевину Југославију стр. 20) да су извесни чланови комисије за израду Грађанског Законика предлагали да се примени француски систем, по коме је доказивање ванбрачног очинства доста ограничено. Мислимо да тај предлог не би требало усвојити. Посматрајући пажљиво данашње животне односе мора се доћи до закључка да смо давно изишли из времена у коме је француски систем могао задовољити. Данас се враћање на њега појављује као анахронизам. Измењени живот тече својим током. Ограничењима каква постоје у француском праву и каква се, према горњем саопштењу, предлажу и у нас, извесно је да се **неће** постићи смањење броја ванбрачних рођења. На другој страни тим ограничењима би се само погоршао положај деце из ванбрачних односа, што не може бити корисно ни за друштво ни за државу. Сваки треба да сноси последице свога дела. А обазривом применом закона, са средствима која правосуђу сада стоје на расположењу, биће несумњиво на најмању меру сведене, ако не и у потпуности одстрањене, опасности које се наводе против неограниченог истраживања и доказивања ванбрачног очинства. Потребно је само мало мање бити скептик, да би се ово увидело. Само давањем могућности истраживања ванбрачног очинства без ограничења може се смањити, бар делимично, и број находчади и напуштене деце која су данас готово свакодневна појава и са којима се свакодневно срећемо у дневној штампи.

Затим, могу се суложници учинити солидарно одговорним за издржавање детета, као што је у Данској и Норвешкој.

Даље, може се дечијем старатељу — јер се мати у таквом спору по правилу појављује као сведок — оставити избор, као што је стална пракса у Аустрији и у Шведској. У таквом случају мати ће моћи посредно сама да реши питање на тај начин што ће се постарати за више суложника кроз време зачећа, па означити једног, најимућнијега (Ehremzwaig 219). Кад се са тужбом против једнога успе, остали се тим самим ослобођавају, и ако је можда прави отац баш неки од њих.

Најзад, познати аустријски цивилиста Барч⁴⁵⁾ предлаже решење, по коме је старалац дужан да тужи у исти мах све суложнике а суд према резултату извиђања има да одлучи: који је од њих највероватније отац и њега да огласи за оца. Овај последњи предлог изгледа најцелисходнији и по њему би се увек могло доћи до најобјективније одлуке. Због тога би тај предлог требало усвојити и озаконити.

Што се тиче правног положаја ванбрачне деце у опште, у односу према брачној деци, како је с правом истакао г. професор Др. Аранђеловић у једноме свом предавању, потпуно изједначење међу њима не треба допустити. Држава која фаворизује брак, као основицу породице, не може да стави потпуно у исти ред брачно и ванбрачно дете и брачну и ванбрачну матер. Међу њима мора увек бити видне разлике у интересу самог брака, као правне установе.

⁽⁴⁵⁾ У Klang, Kommentar zum ab GB I 913

БИБЛИОТЕКА
КОЛАРЧЕВОГ НАРОДНОГ УНИВЕРЗИТЕТА

1.) Коларчев народни универзитет. Споменица о отварању 19 октобра 1932 год. (са сликама)	Дин. 6.—
2.) Др. Светомир Ристић: Филозофија и наука	„ 3.—
3.) Др. Панта Тутунџић: Извори енергије у будућности	„ 2.—
4.) Др. Тихомир Ђорђевић: Најстарија религија	„ 6.—
5.) Др. Данило Данић: О судској власти	„ 4.—
6.) Др. Александар Белић: Вук Караџић	„ 4.—
7.) Др. Боривоје Д. Милојевић: Путеви и циљеви биологије	„ 2.—
8.) Др. Момчило Иванић: Најважније паразитске глисте (са сликама)	„ 3.—
9.) Извештај о раду Коларчевог народног универзитета у првом двогодишњем течају 1932-1933 и 1933-34 (са сликама)	„ 3.—
10.) Извештај о раду народних универзитета у земљи	„ 2.—
11.) Др. Александар Белић: Борба око нашег књижевног језика и правописа (са сликама)	„ 8.—
12.) Иво Андрић: Његош као трагични јунак козовске мисли (са 1 сликом)	„ 3.—
13.) Др. Васа Савић: Туберкулоза и њено данашње лечење (са сликама)	„ 6.—
14.) Др. Никола Пушкин: Јединство материје	„ 2.—
15.) Иван Ђаја: Како се хранимо?	„ 5.—
16.) Исидора Секулић: Петар Кочић (савременост његова)	„ 2.—
17.) Милош М. Јовичић: Правни односи у породици	„ 4.—
-

5

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ: СА НОВЕЛАМА ИЗ 2014. ГОДИНЕ, СУДСКОМ ПРАКСОМ И РЕГИСТРОМ ПОЈМОВА
Владимир Козар, Милан Почуча
Београд: Пословни биро, 2014.
2. ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Милић Петровић
Београд: Пословни биро, 2013.
3. ПРИВРЕДНА ДРУШТВА ОД ОСНИВАЊА ДО ПРЕСТАНКА: СА МОДЕЛИМА КОНСТИТУТИВНИХ АКТА
Секула Новаковић
Београд: Пословни биро, 2014.
4. ПРИРУЧНИК ЗА ПРИМЕНУ ЗАКОНИКА О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ
Владимир Вучинић, Александар Трешњев
Београд: Пословни биро, 2014.
5. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ИЗВРШЕЊУ И ОБЕЗБЕЂЕЊУ: СА СУДСКОМ ПРАКСОМ, ПОДЗАКОНСКИМ АКТИМА И РЕГИСТРОМ ПОЈМОВА
Драгољуб Лазаревић
Београд: Пословни биро, 2014.
6. МОДЕЛИ ОПШТИХ И ПОЈЕДИНАЧНИХ АКТА ПОСЛОДАВАЦА УСКЛАЂЕНИХ СА НАЈНОВИЈИМ ИЗМЕНАМА ЗАКОНА О РАДУ
Секула Новаковић, Жељко Албанезе
Београд: Пословни биро, 2014.
7. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ПРИВАТИЗАЦИЈИ
Жељко Албанезе
Београд: Пословни биро, 2014.
8. КОМЕНТАР ЗАКОНА О СТЕЧАЈУ: СА НОВЕЛАМА ИЗ 2014. ГОДИНЕ И СУДСКОМ ПРАКСОМ
Владимир Козар
Београд: Пословни биро, 2014.
9. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ЈАВНОМ БЕЛЕЖНИШТВУ
Драгољуб Лазаревић
Београд: Пословни биро, 2014.
10. ЗАШТИТА ПРАВА ЛИЧНОСТИ ОД ПОВРЕДА У МАСМЕДИЈИМА
Драгица Попеску
Београд: Пословни биро, 2014.

11. РЕВИЗИЈА ЈАВНОГ СЕКТОРА
Љубиша Станојевић, Зденка Видович
Београд: Пословни биро, 2014.
12. УМЕЋЕ КОУЧИНГА: КАКО ВОДИТИ КОУЧИНГ
Џени Роџерс
Нови Сад: Психополис институт, 2014.
13. ЧЕТРНАЕСТА: ВЕЛИКИ РАТ
Оливер Јанц
Нови Сад: Прометеј; Београд: Радио-телевизија Србије, 2014.
14. СРБИЈА: 1914–1918: РАТНИ ЦИЉЕВИ
Ђорђе Станковић
Нови Сад: Прометеј; Београд: Радио-телевизија Србије, 2014.
15. СРБИЈА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ: ИЛУСТРОВАНА
ХРОНОЛОГИЈА
Ђорђе Ђурић
Нови Сад: Прометеј; Београд: Радио-телевизија Србије, 2014.
16. РАСПЕЋЕ СРПСКОГ НАРОДА У СРЕМУ 1914. ГОДИНЕ И
МАЏАРИ
Тоша Искруљев
Нови Сад: Прометеј; Београд: Радио-телевизија Србије, 2014.
17. СРБИЈА У РАТУ 1914–1916
Катарина Клара Штурценегер
Нови Сад: Прометеј; Београд: Радио-телевизија Србије, 2014.
18. СРПСКИ РАТОВИ
Бруно Барили
Нови Сад: Прометеј; Београд: Радио-телевизија Србије, 2014.
19. СРПСКА ПИСМА ИЗ СВЕТСКОГА РАТА
сакупио Владислав Пандуровић
Нови Сад: Прометеј; Београд: Радио-телевизија Србије, 2014.
20. СРБИ НА КОРЗИЦИ: 1914–1918
Зоран Радовановић
Нови Сад: Прометеј; Београд: Радио-телевизија Србије, 2014.
21. ПРОКЛЕТИ СА АЗИНАРЕ: ОДИСЕЈА АУСТРОУГАРСКИХ
ЗАРОБЉЕНИКА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ
Лука Горголини
Нови Сад: Прометеј; Београд: Радио-телевизија Србије, 2014.
22. ГАВРИЛО ПРИНЦИП: ДОКУМЕНТИ И СЕЋАЊА
Милош Ковић
Нови Сад: Прометеј; Београд: Радио-телевизија Србије, 2014.

23. ВЕЛИКИ СРПСКО-ЕНГЛЕСКИ РЕЧНИК
Данко Шипка
Нови Сад: Прометеј, 2014.
24. ЈЕЗИЧКИ ОДГОНЕТНИК
Милорад Телебак
Нови Сад: Прометеј, 2014.
25. УМЕЋЕ ГОВОРЕЊА
Тихомир Петровић
Нови Сад: Прометеј, 2014.
26. ТОПОНИМИ СУ ЧУВАРИ НАШЕГ ЈЕЗИКА
Загорка Вавић Грос
Нови Сад: Прометеј; Обреновац: Библиотека „Влада
Аксентијевић”, 2014.
27. АЛЕКСАНДАР ОБРЕНОВИЋ: ВЛАДАР НА ПРЕЛАЗУ
ВЕКОВА: СУКОБЉЕНИ СВЕТОВИ
Сузана Рајић
Београд: Српска књижевна задруга, 2011.
28. ГОСПОДАР ЕДИП: ЕДИП НА КОЛОНУ
Софокле
Београд: Српска књижевна задруга, 2011.
29. КЊИГА О ЊЕГОШУ
избор Мило Ломпар
Београд: Српска књижевна задруга, 2013.
30. ЛИНГВОСТИЛИСТИКА КЊИЖЕВНОГ ТЕКСТА
Милош Ковачевић
Београд: Српска књижевна задруга, 2012.
31. О СРПСКИМ ПИСЦИМА: КРИТИКЕ И ОГЛЕДИ
Љубиша Јеремић
Београд: Српска књижевна задруга, 2007.
32. FAIRY TALES = БАЈКЕ
Оскар Вајлд
Београд: Српска књижевна задруга, 2014.
33. ПОВРАТАК У АРКАДИЈУ
Славица Гароња
Београд: Српска књижевна задруга, 2014.
34. РЕЧНИК ТУРЦИЗАМА
Ђорђе Поповић
Београд: Српска књижевна задруга, 2014.
35. ПАРСИФАЛ ИЛИ ЛЕГЕНДА О СВЕТОМ ГРАЛУ
Крегјен де Троа
Београд: Српска књижевна задруга, 2009.

36. СЕНТИМЕНТАЛНИ РАТ И МИР МОМЕ КАПОРА:
ИНТЕРВЈУИ
Момо Капор
Београд: Српска књижевна задруга: Задужбина „Момчило
Момо Капор”, 2014.
37. СРБИЈА У ВЕЛИКОМ РАТУ 1914–1918: КРАТКА
ИСТОРИЈА
Мира Радојевић, Љубодраг Димић
Београд: Српска књижевна задруга: Београдски форум за свет
равноправних, 2014.
38. СРПСКА ДРЖАВНОСТ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ
Милош Благојевић
Београд: Српска књижевна задруга, 2011.
39. СРПСКИ ЈЕЗИК У ОГЛЕДАЛУ СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ
ЗАДРУГЕ: ЗБОРНИК РАДОВА СА НАУЧНЕ
КОНФЕРЕНЦИЈЕ ОДРЖАНЕ У СКЗ
Београд: Српска књижевна задруга, 2014.
40. ПОГЛЕД ИЗ ОСИЊАКА: РАЗГОВОРИ И СУСРЕТИ СА
ДОБРИЦОМ ЋОСИЋЕМ
Добрица Ћосић
Београд: Службени гласник, 2014.
41. ИСТОРИЈА РИМСКЕ ДРЖАВЕ: ОД РОМУЛА 753.
ГОДИНЕ ПРЕ ХРИСТА, ДО СМРТИ КОНСТАНТИНА, 337.
ГОДИНЕ НОВЕ ЕРЕ
Мирослава Мирковић
Београд: Службени гласник, 2014.
42. АНТОЛОГИЈА СРПСКОГ ДАДАИЗМА
приредио Предраг Тодоровић
Београд: Службени гласник, 2014.
43. АКО ИКАД УМРЕМ
Видосав Стевановић
Београд: Службени гласник, 2014.
44. ДОСТОЈЕВСКИ И СВЕТОСТ ЖИВОТА
Предраг Чичовачки
Београд: Службени гласник, 2014.
45. СРБИЈА И ВЕНЕЦИЈА: VI–XVI ВЕК
Момчило Спремић
Београд: Службени гласник, 2014.
46. ТАЈ МОЋНИ ВАЈАР, ВРЕМЕ
Маргерит Јурсенар
Београд: Службени гласник, 2014.

47. ТАМО ГДЕ ЛОЗЕ ПЛАЧУ: ЕСЕЈИ; ДНЕВНИЦИ
Борислав Пекић
Београд: Службени гласник, 2014.
48. СРБИЈА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ
Андреј Митровић
Београд: Службени гласник, 2014.
49. ДИНАМИЧНИ ПОЕТСКИ СИСТЕМ Т. С. ЕЛИОТА
Милена Владић Јованов
Београд: Службени гласник, 2014.

PREPORUČUJEMO

1. Nikola Samardžić: **IDENTITET ŠPANIJE** / Beograd: Admiral Books, 2014.

Preuzeto sa sajta: <http://www.admiral-books.rs/spanija>

Ne postoji mnogo zemalja na svetu čija je istorija bogata i silovita, kao što je istorija Španije. Velike sile, velike bitke, različite vere i kulture, podeljenost i fanatizam, crkva, nevernici, jezuiti, templari... istorijska pozornica Španije jedinstvena je i neponovljiva.

Istorija Španije je, između ostalog, i istorija otkrića Amerike, rivalstva sa Engleskom i Portugalom, složenog preplitanja arapskog, judejskog i hrišćanskog sveta.

Španski građanski rat bio je sudar ideala, nade i političkih uticaja koji je pokrenuo milione.

Španija je postala magično ime u celom svetu.

Španija, to su njeni sadržaji, duh i poruke prošlosti. Hispanski identitet, uticaj u celom svetu i prostranstva kulture, istorije, ratovanja...

Preuzeto sa sajta: <http://www.komunikacijakultura.org/KK6/KK6StojanovicPP.pdf>

Identitet Španije je pokušaj da se sažmu „osnovni tokovi prošlosti jednog prostora koji dopušta ispitivanje kontinuiteta od oko pola miliona godina, i istoriju nacije koja je prva, i poslednja, uspela da čitav svet obuhvati svojom imperijalnom strukturom“. Reč je o novoj sintezi, u odnosu na prethodno objavljenu *Istoriju Španije* (2003, 2005) dr Samardžića, obimom i sadržajem namenjenu zahtevnijem čitanju. U uvodnom tekstu nove knjige dat je opšti pregled političke, društvene i kulturne istorije Španije od njenog nastanka do savremenog doba, u dijahronoj perspektivi. Isti materijal je u nastavku razrađen i ekspliciran kroz zasebna poglavlja.

„Španija gotovo da je nesaznatljiva. Njena grandiozna prošlost prožeta je i onim složenim tajnama, ona je mističan doživljaj istorijskog iskustva, pred kojim se troše i iscrpljuju generacije posvećene istraživačkoj hispanistici“. Ovakva polazna konstatacija otkriva žar sa kojim se profesor Samardžić upustio u opisivanje i promišljanje istorije jedne velike evropske nacije. *Identitet Španije* je delo naučnika koji više decenija unazad istražuje istorijsku i civilizacijsku problematiku Iberijskog poluostrva. To je konstanta u njegovom radu, još od doktorske disertacije o Karlu V (odbranjene 1995, objavljene 2001). Monografija pred nama poduhvat je autora sa dovoljno akumuliranog znanja, iskustva i suštinskog razumevanja za španski prostor i špansku naciju i de facto retkog stručnjaka za ta pitanja u našoj zemlji.

Identitet Španije donosi celovitu panoramu okolnosti, zbivanja i ličnosti koji su kroz vekove oblikovali Španiju, ali i njihovo tumačenje: na jasan i koncizan način

objašnjeni su fizionomija Iberijskog poluostrva i njegove osobenosti, karakteristike naroda što odvajkada naseljavaju taj prostor, ali i onih što su, bilo migracijama ili osvajanjima, dali pečat španskom biću (Feničani, stari Grci, Rimljani, Vizigoti, Mavri, Jevreji), geostrateške i političke prilike koje su definisale položaj Španije i njen značaj u Evropi i svetu, sve što ju je uzdiglo do nivoa „prve svetske imperije“ i što je i danas definiše kao postkolonijalnu silu. Autor takođe stavlja pod lupu istoriju španske demokratije, kroz iskustvo Prve, Druge i Treće republike, zatim Građanski rat i Frankizam, kao i posebnosti tranzicije.

Uprkos sličnostima, Španija i Srbija (u svoje vreme Jugoslavija) su, sticajem geografskih i istorijskih okolnosti, dugo bile daleke i nedovoljno poznate jedna drugoj. Iako je u određenim vremenskim odsecima Španija zračila do naših prostora – svojom umetnošću, ali i turbulentnim političkim zbivanjima, kod nas sve do osamdesetih godina XX veka naučnog promišljanja svega španskog gotovo da nije bilo. Preovlađivala je u velikoj meri impresionistička slika o ovoj zemlji i raznim vidovima njene prošlosti i/ili sadašnjosti, i kulture. Doduše, poznavanje španske strane prema Srbiji je, na žalost, i dalje nedovoljno.

Posle čitanja knjige Nikole Samardžića, usvajamo veliki broj činjenica, spoznajemo mesto i značaj Španije u Evropi i svetu, a potom uočavamo sličnosti sa balkanskim prostorom: „Iskustvo u odnosima sa islamskom civilizacijom, zajednička istorija španskih, potom i balkanskih Jevreja – Sefarda, iskušenja hristijanizacije i rehrisianizacije, suočavanje s racionalizmom i prosvetiteljstvom, nacionalni oslobodilački proto-liberalizam prvih decenija XIX veka, klerikalni ili ruralni konzervativizam i tradicionalistička reakcija na modernizacijske procese, autoritarna vladavina i građanski ratovi (1936–1939, 1941–1945)“. Sve to svakako je bio jak podsticaj za promišljanje španske prošlosti i ispitivanje paralela. Međutim, kako je podvučeno, analogije ipak ostaju na površini: dok je Španija posle Frankove smrti pokrenula novi talas globalne demokratizacije, Jugoslavija u tome nije uspela jer je bila u situaciji da se suoči „sa etničkim, verskim i kulturnim izazovima“. Nikola Samardžić zaključuje da su „razlike u raspolaganju istorijskim znanjem i iskustvom verovatno... odredile i važne putanje budućnosti“ dve zemlje. Bez obzira na ovu konstataciju, knjiga dr Samardžića ipak ima i svoju poučnu stranu, ako se kao nacija oslonimo na Ciceronovu devizu da je istorija učiteljica života.

Identitet Španije je sinteza svedena na pravu meru. Ključni pojmovi i nazivi, te toponimi i antroponimi, adekvatno su eksplicirani i tačno preneseni na srpski, što dosad često nije bila odlika domaćih dela o Španiji. Na kraju je data obimna i aktuelizovana bibliografija, sačinjena od španskih i anglosaksonskih naslova. U njoj su izdvojeni radovi srpskih i jugoslovenskih autora, kao i prevodi na srpski i na jugoslovenske jezike. Na kraju se nalazi koristan dodatak „Vladari i vlade“, gde su hronološki i sa preciznim vremenskim odrednicama navedeni svi španski vladari (kraljevi, predsednici, premijeri) do danas.

Delo Nikole Samardžića *Identitet Španije* značajan je doprinos srpskoj historiografiji, ali i hispanistici. Pisano modernim stilom neopterećenim komplikovanim strukturama i objašnjenjima i sa nesumnjivim poznavanjem materije, to je vredan prilog domaćeg naučnika ovoj problematici, pouzdan i

objektivan vodič kroz dugu i bogatu istoriju Španije, ali i zanimljivo štivo, namenjeno kako upućenim čitaocima, tako i široj publici.

Jasna Stojanović
Filološki fakultet
Univerziteta u Beogradu

2. Dekvid Šilds, Šejn Salerno: SELINDŽER / Beograd: Admiral Books, 2014.

Preuzeto sa sajta: <http://www.admiral-books.rs/selindzer--210>

Knjiga *Selindžer* nastala je tri godine nakon piščeve smrti, na osnovu osmogodišnjeg iscrpnog istraživanja i ekskluzivnih intervjuova sa više od 200 ljudi. Ova knjiga je globalni kulturni događaj: definitivna biografija jednog od najvoljenijih i najmisterioznijih figura XX veka.

Tokom više od pedeset godina, autor *Lovca u raži* neprestano je tema novinskih članaka i časopisa. No, svi pokušaji da se o njemu piše bili su sputani fundamentalnim nedostatkom pristupa podacima. Selindžer je i dalje enigma. Složen i protivrečan čovek skriven iza mita koji nikada nije razotkriven. Barem ne dosad.

Autori su intervjuisali više od 200 ljudi na pet kontinenata, a mnogi od njih ranije su odbijali da njihov odnos sa Selindžerom bude zapisan.

Ova biografija nudi činjenice koje su iskazali očevici: Selindžerova braća po oružju iz II svetskog rata, članovi njegove porodice, njegovi bliski prijatelji, njegove ljubavnice, njegovi vršnjaci, komšije, urednici, izdavači, kolege i ljudi sa kojima je imao tajne veze, nepoznate čak i njegovoj porodici.

Šilds i Salerno (autori biografije) osvetljavaju poslednjih pedeset šest godina Selindžerovog života: period koji je, do ovog trenutka, za biografe bio potpuno u mraku.

Knjiga sadrži mnoštvo dosad neobjavljenih fotografija (160 u celoj knjizi), dnevničke zapise, pisma, pravne evidencije i tajna dokumenta.

Rezultat svega toga je konačan portret jedne od najfascinantnijih ličnosti XX veka.

BIOGRAFIJA OTKRIVA TAJNE: CEO ŽIVOT LOVAC U RAŽI

Preuzeto sa sajta:

<http://www.novosti.rs/vesti/kultura.71.html:516317-Biografija-otkriva-tajne-Ceo-zivot-lovac-u-razi>

Susret sa Hemingvejom

Jedna od velikih priča u istoriji književnosti jeste ona o susretu Ernesta Hemingveja i Selindžera u Parizu 1944. Hemingveja, koji je u to vreme imao tretman kao Tolstoj u Rusiji, mladi tamnokosi narednik Selindžer potražio je u

hotelu „Ric”. Rekao mu je koliko se divi njegovim delima i kasnije pričao prijateljima kako je slavni pisac veoma prijatan i velikodušan, nimalo impresioniran sopstvenom veličinom. Uspostavili su veoma dobar odnos i Ernest se ponudio da pogleda neke njegove priče. Pošto je pročitao „Poslednji dan poslednjeg odsustva” Hemingvej je izrazio divljenje prema peru mladog kolege. Selindžer se vratio u svoju jedinicu u stanju blagog ushićenja i nikada nije krio da je Hemingvej imao ogroman uticaj na njegov stil pisanja.

Dragan Bogutović

3. Vladimir Pištalo: KRAJ VEKA / Zrenjanin: Agora, 2010.

Preuzeto sa sajta:

[http://www.agora-](http://www.agora-books.co.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=407:vladimirpistalo-krajveka&catid=58:izabranadelavladimirapistala&Itemid=152)

[books.co.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=407:vladimirpistalo-krajveka&catid=58:izabranadelavladimirapistala&Itemid=152](http://www.agora-books.co.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=407:vladimirpistalo-krajveka&catid=58:izabranadelavladimirapistala&Itemid=152)

Sa ruba anegdote, katkad nagnuti nad samom provalijom sveta, Pištalovi junaci (ti uobličeni delovi ništavila) pričaju o onim ličnim istinama koje greju krv. Pripovedaju, zapravo, svaki, o najbitnijim tačkama vlastite emotivnosti. Iza svake povesti, iza kaskadnog niza događajnog, otkriva se emotivnost kao potka celine. Smisao se, tako, otkriva u doživljenom, koje se predstavlja kao najfundamentalniji sloj stvarnosti.

KRAJ VEKA

Preuzeto sa sajta:

http://karver.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1008:krajveka&catid=329:pitalo-vladimir&Itemid=55

Nježne i tamne, slobodne i bezobrazno inovativne, Pištalove pripovjetke vuku uticaje iz slikarstva, muzike, filma, reklame, spota.

Pištalo pokazuje šta sve može, iščauravajući se iz priče u priču. Forme se mijenjaju. Oštro fokusirana emocija ostaje. Ove priče predstavljaju, da se poslužimo Ibzenovim riječima, „borbu sa trolovima u lavirintima srca”.

„Princip mijenjanja iz knjige u knjigu Pištalo je u *Kraju veka* pretvorio u princip mijenjanja iz priče u priču. Svaka se priča razlikuje, a veže ih, kao u pjesničkoj zbirci, isto osjećanje i način upotrebe jezika. I prisustvo metafizike u infantilnoj maštovitosti. Tamna, demonska, groteskna vizija iskazana karnevalskim, prazničkim književnim postupkom. I kada jednu od svojih priča, postmodernu evokaciju biblijske legende o Kainu i Avelju, završi rečenicom:

„Spetljali su se konci marioneta” – mi znamo da je pjesnik, prerušen u proznog pisca, na lapidarian način, kroz formu književne igre, izrekao najdublju istinu o našoj savremenosti, o kraju veka.”

Slikovnost svake rečenice, pa i njenih dijelova, stvara kod čitaoca utisak da je svijet „realnog” samo magistrala na kojoj se susište i razilaze nizovi svijetova.

4. David Albahari: PROPUŠTENA PRILIKA / Beograd: Arhipelag, 2014.

Preuzeto sa sajta: <http://www.arhipelag.rs/knjige/propustena-prilika/>

Nova knjiga priča Davida Albaharija jedna je od njegovih najznačajnijih knjiga u poslednjoj deceniji.

Od priča o ljubavi, preko priča o metafizici u svakodnevnom iskustvu i priča o vremenu, do priča o starosti, Albahari je uobličio celinu jedinstvenu u savremenoj srpskoj prozi.

Kakav je ovo svet? Da li je vreme na našoj strani? Šta se vidi i šta sve nismo videli u svom svetu? Priče koje neprevaziđenim albaharijevskim stilom otkrivaju čuda i udese svakodnevice, iskušenja i fascinacije, tajanstveno u običnom, nepredvidljivo u poznatom.

Uzbudljivo, zanimljivo, duhovito.

Prilika koju ne treba propustiti.

„Priče koje se nalaze u zbirci *Propuštena prilika* nastale su tokom poslednjih nekoliko godina kao rezultat mog ‚svođenja računa’ sa svojom dosadašnjom pripovedačkom poetikom. Jednostavno rečeno, rezultati tog ‚sukoba’ između teorije (tj. moje poetike) i prakse (tj. mojih drugih knjiga priča) naveli su me da pokušam da pronađem neki novi ‚ugao pripovedanja’ koji bi dao nešto novo mojim pričama, a ipak zadržao neke od prepoznatljivih elemenata moje proze. Međutim, o njima – na primer, o ljubavi – pišem sa mnogo više gorčine i sarkazma nego u ranijim pripovedačkim zbirkama. Porodičnih priča gotovo i da nema više, a one koje postoje uglavnom govore o nemogućnosti porodičnog sklada. Dominantna tema u ovoj knjizi se nalazi u pričama koje govore o samoći, o kraju života, o gorčini neuspaha da se na bilo koji način promeni sitno tkanje sudbine. Jedinu utehu donose fantastične priče u kojima se bar, ako ništa drugo, junaci priča slobodno kreću između raznih vremenskih i prostornih dimenzija. Ukratko, *Propuštena prilika* je zbirka kratkih priča koja govori o trenucima u kojima se životi njihovih junaka potpuno menjaju, a sam život postaje propuštena prilika da se u našem svetu ostavi bar neki mali trag.”

Autor

5. Ljiljana Rogač Mijatović: KULTURNA DIPLOMATIJA I IDENTITET SRBIJE / Beograd: Clio, 2014.

Preuzeto sa sajta:

http://clio.rs/KULTURNA-DIPLOMATIJA-I-IDENTITET-SRBIJE_Knjiga_1953

Polazeći od pitanja *Kako ojačati pozicije kulture i mogućnosti koje ona ima u međunarodnim odnosima Srbije* Ljiljana Rogač-Mijatović analizira aktuelne principe i instrumente javnih kulturnih politika s jedne, i različite nivoe i vezivne matrice identiteta Srbije, s druge strane. Počev od kosovskog mita, panslavizma i jugoslovenstva, sve do balkanskih i evropskih identitetskih okvira, ona proučava predstave o Srbiji formirane i oblikovane u stranoj i domaćoj javnosti, sa posebnim osvrtom na etničke stereotipe koji određuju aktuelni imidž Srbije u svetu.

Autorka zaključuje da pitanja o opštem stanju kulture, o kulturnim obrascima i modelima komunikacije, o kulturnom kanonu, kao i o ključnim identifikatorima nacionalnog kulturnog identiteta moraju biti deo državne politike koja bi bila izražena kroz modele saradnje, medijacije i partnerstva. Put jačanja pozicija kulture i mogućnosti koje ona u međunarodnim odnosima ima, Ljiljana Rogač Mijatović vidi u afirmaciji institucija elitne i nacionalne kulture, ali i savremenog stvaralaštva.

6. Mark Tompson: IZVOD IZ KNJIGE RODENIH / Beograd: Clio, 2014.

Preuzeto sa sajta: http://clio.rs/IZVOD-IZ-KNJIGE-RODjENIH_Knjiga_172

Tokom gotovo dve decenije, Mark Tompson predano je proučavao Kišovu zaostavštinu i razgovarao sa njegovom porodicom, prijateljima i poštovaocima. Intimno poznavanje pišćevog života i regionalne istorije čine osnovu njegovog temeljnog čitanja i razumevanja Kišovih dela i okolnosti u kojima su stvarana.

Više od odavanja priznanja jednoj važnoj figuri srpske književnosti i jugoslovenske, ili još bliže srednjoevropske kulture, ova knjiga je neobičan, subjektivan vodič kroz destruktivne putanje politike koje će, nedugo posle Kišove smrti, dovesti do izbijanja najvećeg nasilja u Evropi od Drugog svetskog rata.

Tompsonova knjiga odaje svojevrsno priznanje Kišovom eksperimentalizmu, budući i sama u svojoj formi – eksperimentalna. Komponovana je kao niz komentara na kratki Kišov autobiografski tekst pod nazivom Izvod iz knjige rođenih.

U svom recenzentskom tekstu Čarls Simić ukazuje na važnu činjenicu da je *Izvod iz knjige rođenih* prva biografija i obimna kritička studija o Danilu Kišu na engleskom jeziku.

U naše vreme, kaže Čarls Simić, kada se strana književnost sve manje predaje na koledžima i univerzitetima i kada studenti, pa čak i neki njihovi profesori, ne prepoznaju nekada poznata imena, odlučnosti izdavača poput Dalkey Archive, Northwestern University Press, i još nekoliko njih u SAD da nastave sa

objavljivanjem pisaca iz zemalja koje mnogi smatraju kulturnim zabitima junački je poduhvat. Zahvaljujući njima, sve što je Kiš napisao prevedeno je i sada se može naći u knjižarama, a njegove knjige i dalje bude interesovanje ozbiljnih čitalaca savremene književnosti, kao što objavljivanje knjige Marka Tompsona pokazuje.

7. Fransoa Šobe, Loren Marten: MEĐUNARODNI KULTURNI ODNOSI / Beograd: Clio, 2014.

Preuzeto sa sajta:

http://clio.rs/MEDjUNARODNI-KULTURNI-ODNOSI_Knjiga_248

Kombinujući istoriju međunarodnih odnosa i kulturnu transnacionalnu istoriju, dvojica autora ponudila su prvu pravu sintezu istraživanja višestrukih kulturnih interakcija, bilo da je reč o globalnim kruženjima slike i zvuka kulturnih i medijskih industrija ili o tokovima intelektualne i umetničke razmene u užem smislu. Vodeći računa i o novouvedenim temama istraživanja, od egzila intelektualaca u dvadesetom veku do pitanja kolonijalne ili imperijalne kulture, delo *Međunarodni kulturni odnosi – istorija i kontekst* predstavlja sredstvo rada i razmišljanja u cilju razumevanja savremenog sveta.

6

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ ЗА
ПЕРИОД ОКТОБАР–НОВЕМБАР 2015. ГОДИНЕ**

1. КАД ЈЕ НИЧЕ ПЛАКАО
Ирвин Јалом
Београд: Плато, 2001.
2. ЛЕЧЕЊЕ ШОПЕНХАУЕРОМ
Ирвин Јалом
Београд: Плато, 2007.
3. А ПЛАНИНЕ ОДЈЕКНУШЕ
Халед Хосеини
Београд: Лагуна, 2013.
4. БЕОГРАЂАНКЕ
Игор Маројевић
Београд: Лагуна, 2014.
5. СПАСИТЕЉ
Ју Несбе
Београд: Лагуна, 2013.
6. ЛОВЦИ НА ГЛАВЕ
Ју Несбе
Београд: Лагуна, 2012.
7. ЦРВЕНДАЋ
Ју Несбе
Београд: Лагуна, 2009.
8. ЕВГЕНИЈА ХАЈДЕН
Марија Микетић
Београд: Euno-Giunti, 2014.
9. ИГРА АНЂЕЛА
Карлос Руис Сафон
Београд: Чаробна књига, 2008.
10. ЈЕДАН ПО ЈЕДАН
Тони Парсонс
Београд: Лагуна, 2014.